

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן

כה.

עין משפט
נר מצוה

קצו א ב מיי פ"ט מהל' אלל הל' יא סגג עשן ג טוש"ע י"ד סי' שמ טע"ו ז קצה ג מיי שם טוש"ע שם סעיף ז: קצו ד מיי פ"ח שם הלכה ג טוש"ע י"ד סי' תא סעיף ז: קצו ה ו מיי שם פ"ט הל' יא ופ"ג הל' ג טוש"ע י"ד סי' שמ סעיף ז: קצה ז מיי שם פ"ט הלכה יא טוש"ע שם סעיף ה: קצט ח מיי שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ו: קפ א מיי שם הל' יג טוש"ע שם סעיף ז: קפא י מיי פ"ג שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ז: קפב ב מיי פ"י מהל' תפילין הלכה ו טוש"ע שם סי' רפב סעיף ז: קפג ג מיי פ"ג מהל' אלל הל' ג טוש"ע שם סי' שג סעיף ג: קפד ד מיי שם הלכה ז סגג עשן מ"ה ג טוש"ע שם סי' שמ סעיף ז: קפה ה מיי שם פ"ט הלכה יב טוש"ע שם סי' שמ סעיף ז:

וכף כדא אארעא ואנה עליה ספר תורה. ונראה לפילו הספר תורה מונח בצובה ממנו לא שרי מללא אוחזיה לספר תורה בצובה ממנו וכן פירשתי זמנחות צפרק הקומץ רצה (דף ז:)^(ב) ושם הארכתי:

ורבי חייה ריבין תורה וכו'. והקשה צמספות הרב דמשמע צירושלמי^(ב) שרצ הונא מת קודם רבי חייה דלמנר ליה לרבי חייה^(ב) ארונו זא והכא משמע שרבי חייה מת קודם רב הונא ונראה לי דרב הונא אחר היה ואותו שצמי רבי חייה אין זה רב הונא תלמידו דרב ע"כ ומיהו קשה צירושלמי קאמר עובדא דהכא רב הונא ריש גלותא ולפי הענין של הירושלמי היה משמע דוקפיה ר' חגא לארוניה דרב הונא כדי שלא יהא יושב אלל הלדקיס והכי איתא צפי רבינו חננאל דרב הונא ריש גלותא: **חכם** כיון שהחזיר פניו. פירוש חכם שמת כיון שהחזיר פניו אותו שקרע וגרסין^(ב) לפילו חכם שקרע על החכם כיון שהחזיר פניו שולל לאלתר דמשום כבודו של חכם הקורע החזירו דגנאי הוא ללאת צגד קרוע ולא נהיר: שפשו

ספרא לא קרעו רבנן עליה אמרי לא גמרינן מיניה אהו אביי מי תניא הרב שמת חכם שמת תניא ועוד כל יומא שמעתתיה בפומין בבי מדרשא סבור מה דהוה הוה אמר להו אביי תנינא חכם כל זמן שעוסקין בהספד חייבין לקרוע סבור למיקרע לאלתר אמר להו אביי תניא ב"חכם כבודו בהספדו. כי נח נפשיה דרב הונא סבור לאותובי ספר תורה אפורייה אמר להו רב חסדא **מילתא דבחייה לא סבירא ליה** השתא ליקום (ליה^(ז)) ליעבר ליה דאמר רב תחליפא^(ז) אנא חזיתיה לרב הונא דבעי למיתב אפורייה והוה מנח ספר תורה עליה וכף כדא אארעא ואותובי ספר תורה עילויה אלמא קסבר יאסור לישב על גבי מטה שספר תורה מונח עליה לא הוה נפיק פוריא מבבא סבור לשלשולי דרך גגין אמר להו רב חסדא הא גמירנא מיניה חכם כבודו דרך פתח סבור לאשנויי מפוריא לפוריא אמר להו רב חסדא הכי גמירנא מיניה^(ז) חכם כבודו במטה ראשונה דאמר רב יהודה אמר רב מנין לחכם שכבודו במטה ראשונה שנאמר^(ח) וירכיבו את ארון האלהים אל עגלה חדשה פרום בבא ואפקוה פתח עליה רבי אבא ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא **שבבל גרמה ליה** מתיב רב נחמן בר^(ט) חסדא ואמרי לה רב חנן בר^(י) חסדא הוה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים^(י) מפח ליה אבוב בסנדליה א"ל לאו אמינא לך לא תיטרוד עלמא מאי היה שהיה כבר כי אסקוה להתם אמרו ליה לר' אמי ולר' אסי רב הונא אתי אמרו כי הוינן התם לא הוה לן לדלווי רישין מיניה השתא אתינן הכא אתא בתרין אמרו (ליה^(י)) ארונו בא ר' אמי ור' אסי נפוק ר' אילא ור' חנינא לא נפוק איכא דאמרי רבי אילא נפק ר' חנינא לא נפק דנפק מאי מעמיה דתניא ארון העובר ממקום למקום עליו בשורה ואמרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים קשיין אהרדי לא קשיא כאן **יששלדו** קיימת כאן בשאין שלדו קיימת ורב הונא שלדו קיימת הוה דלא נפק לא סיימוה קמיה אמרי היכא ינחיה^(י) רב הונא ריבין תורה בישראל ור' חייה ריבין תורה בישראל הוה^(י) מאן מעייל ליה אמר להו רב חגא אנא מעיילנא ליה דאוקמתיה לתלמודאי כי הוינא בר תמני סרי שנין ולא חזי לי קרי (ה) ומשמע ליה^(י) קמיה וידעי בעובדיה דיומא חד אתהפיכא ליה רצועה דתפילין ויתוב עלה ארבעין תעניתא עייליה הוה גני יהודה מימיניה דאבוב וחזקיה משמאליה אמר ליה יהודה לחזקיה קום מדוכתיך דלא אורח ארעא דקאים רב הונא^(י) בהדיה עמודא דנורא חזייה רב חגא איבעית זקפיה לארוניה ונפק אתא והאי דלא איענש ענש משום דזקפיה לארוניה דרב הונא. כי נח נפשיה דרב הונא סבור לאותובי ספר תורה אפורייה אמר להו ר' יצחק *מילתא דלרביה לא סבירא ליה אנן ניקום נעביד ליה סבור דלא למישלל קרעייהו אמר להו ר' יצחק בר אמי חכם כיון שהחזירו פניהם מאחורי המטה שוללין, כי נח נפשי' דרבה בר הונא ורב המנונא אסקיהו להתם

לחזי לביי ואפקוה. פתח עליה ההוא ספרנא ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שבבל גרמה לו. וההיא דכתיב היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר מאי היה שכבר הוה. תניא ארון העובר ממקום למקום עומדין עליו בשורה ואמרי עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים. אוקימנא בשלדו קיימת. אבל אין שלדו קיימת לא: ירושל' בתחלת משקין (הלכה ה) תני ליקוטי עצמות אין אמרים עליהן קנים ונהי ולא ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים. ואלו הן ברכת אבלים (ה) מה שאומרים בשורה. אבל אמרים עליהן דברי קילוסין. אמרו מנחיה גבמה בבית הנכנסת. אלו הן תנחומי אבלים מה שאומרים בשורה. אבל אומרים עליהן דברי קילוסין: אמרי מנחיה גבוי ר' חייה שריבין תורה כמותו. אמרי מאן נייעיליה. איך חגא אנא מעיילנא דאוקמתיה לתלמודא כד הוינא בר תמני סרי ולא חזי לי קרי ומשמע לי קמיה וידענא עובדיה. יומא חד אתהפיכא ליה רצועא דתפילין ויתוב בתעניתא עייליה הוה גני יהודה בריה מימיניה וחזקיה משמאליה. א"ל יהודה לחזקיה קום מדוכתיך דלא אורח ארעא דקאי רב הונא אבראי. בהדיה דקם. קם בהדיה עמודא דנורא חזייה רב חגא איבעית זקף לארוניה דרב הונא ונפק. והא דלאו מיענשו דבי ריש גלותא חשק שלמה על ר"ח (ה) דני רצו נאן בשטם ומ"ל נרמא אללים מה שאומרים צנחני"ס אן לו נחומי אללים מה שאומרים בשטם אלל אומרים עליון דני קילוסין וכו"ה צירושלמי פסקים פ"ח ה"ח ומירושלמי דמילתין נפק בשטם וגם ספר שם פירוש דמנומא אללים.

לחזי לביי ואפקוה. פתח עליה ההוא ספרנא ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שבבל גרמה לו. וההיא דכתיב היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר מאי היה שכבר הוה. תניא ארון העובר ממקום למקום עומדין עליו בשורה ואמרי עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים. אוקימנא בשלדו קיימת. אבל אין שלדו קיימת לא: ירושל' בתחלת משקין (הלכה ה) תני ליקוטי עצמות אין אמרים עליהן קנים ונהי ולא ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים. ואלו הן ברכת אבלים (ה) מה שאומרים בשורה. אבל אמרים עליהן דברי קילוסין. אמרו מנחיה גבמה בבית הנכנסת. אלו הן תנחומי אבלים מה שאומרים בשורה. אבל אומרים עליהן דברי קילוסין: אמרי מנחיה גבוי ר' חייה שריבין תורה כמותו. אמרי מאן נייעיליה. איך חגא אנא מעיילנא דאוקמתיה לתלמודא כד הוינא בר תמני סרי ולא חזי לי קרי ומשמע לי קמיה וידענא עובדיה. יומא חד אתהפיכא ליה רצועא דתפילין ויתוב בתעניתא עייליה הוה גני יהודה בריה מימיניה וחזקיה משמאליה. א"ל יהודה לחזקיה קום מדוכתיך דלא אורח ארעא דקאי רב הונא אבראי. בהדיה דקם. קם בהדיה עמודא דנורא חזייה רב חגא איבעית זקף לארוניה דרב הונא ונפק. והא דלאו מיענשו דבי ריש גלותא חשק שלמה על ר"ח (ה) דני רצו נאן בשטם ומ"ל נרמא אללים מה שאומרים צנחני"ס אן לו נחומי אללים מה שאומרים בשטם אלל אומרים עליון דני קילוסין וכו"ה צירושלמי פסקים פ"ח ה"ח ומירושלמי דמילתין נפק בשטם וגם ספר שם פירוש דמנומא אללים.

גמ' חספס תורה. דמורה קרויה נר שנלמך (משלי ו) כי נר מלכה ותורה אור ונשמה נקראת נר דלמנח (שם כ) נר (אלהים^(ב)) נשמת אדם^(ג): שמעתתיה בפומין. והוי כמאן דגמרינן מיניה: מאי דהוה הוה. הואיל ללא קרעו צענת מיתה מו לא קרעי: למקרע לאלתר.

גמ' ואפי' חכם והתניא^(ב) *חכם שמת הכל קרוביו הכל קרוביו סלקא דעתך אלא הכל כקרוביו הבל קורעין עליו והכל חולצין עליו והכל מברין עליו ברחבה לא צריכא דלאו חכם הוא ואי אדם כשר הוא החיובי מוחייב למיקרע דתניא מפני מה בניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים כדי שיבכה ויתאבל על אדם כשר יבכה ויתאבל ערבונא קא שקיל^(ב) מיניה אלא מפני שלא בכה והתאבל על אדם כשר ישכל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו בשביל כבוד שעשה לו^(ב) דלאו אדם כשר הוא אי דקאי התם בשעת יציאת נשמה חיובי מוחייב דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר העומד על המת^(ב) בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע למה זה דומה לספר תורה שנשרף^(ב) החייב לקרוע^(ב) דלא קאי התם בשעת יציאת נשמה. כי נח נפשיה דרב ספרא לא קרעו רבנן עליה אמרי לא גמרינן מיניה אהו אביי מי תניא הרב שמת חכם שמת תניא ועוד כל יומא שמעתתיה בפומין בבי מדרשא סבור מה דהוה הוה אמר להו אביי תנינא חכם כל זמן שעוסקין בהספד חייבין לקרוע סבור למיקרע לאלתר אמר להו אביי תניא ב"חכם כבודו בהספדו. כי נח נפשיה דרב הונא סבור לאותובי ספר תורה אפורייה אמר להו רב חסדא **מילתא דבחייה לא סבירא ליה** השתא ליקום (ליה^(ז)) ליעבר ליה דאמר רב תחליפא^(ז) אנא חזיתיה לרב הונא דבעי למיתב אפורייה והוה מנח ספר תורה עליה וכף כדא אארעא ואותובי ספר תורה עילויה אלמא קסבר יאסור לישב על גבי מטה שספר תורה מונח עליה לא הוה נפיק פוריא מבבא סבור לשלשולי דרך גגין אמר להו רב חסדא הא גמירנא מיניה חכם כבודו דרך פתח סבור לאשנויי מפוריא לפוריא אמר להו רב חסדא הכי גמירנא מיניה^(ז) חכם כבודו במטה ראשונה דאמר רב יהודה אמר רב מנין לחכם שכבודו במטה ראשונה שנאמר^(ח) וירכיבו את ארון האלהים אל עגלה חדשה פרום בבא ואפקוה פתח עליה רבי אבא ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא **שבבל גרמה ליה** מתיב רב נחמן בר^(ט) חסדא ואמרי לה רב חנן בר^(י) חסדא הוה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים^(י) מפח ליה אבוב בסנדליה א"ל לאו אמינא לך לא תיטרוד עלמא מאי היה שהיה כבר כי אסקוה להתם אמרו ליה לר' אמי ולר' אסי רב הונא אתי אמרו כי הוינן התם לא הוה לן לדלווי רישין מיניה השתא אתינן הכא אתא בתרין אמרו (ליה^(י)) ארונו בא ר' אמי ור' אסי נפוק ר' אילא ור' חנינא לא נפוק איכא דאמרי רבי אילא נפק ר' חנינא לא נפק דנפק מאי מעמיה דתניא ארון העובר ממקום למקום עליו בשורה ואמרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים קשיין אהרדי לא קשיא כאן **יששלדו** קיימת כאן בשאין שלדו קיימת ורב הונא שלדו קיימת הוה דלא נפק לא סיימוה קמיה אמרי היכא ינחיה^(י) רב הונא ריבין תורה בישראל ור' חייה ריבין תורה בישראל הוה^(י) מאן מעייל ליה אמר להו רב חגא אנא מעיילנא ליה דאוקמתיה לתלמודאי כי הוינא בר תמני סרי שנין ולא חזי לי קרי (ה) ומשמע ליה^(י) קמיה וידעי בעובדיה דיומא חד אתהפיכא ליה רצועה דתפילין ויתוב עלה ארבעין תעניתא עייליה הוה גני יהודה מימיניה דאבוב וחזקיה משמאליה אמר ליה יהודה לחזקיה קום מדוכתיך דלא אורח ארעא דקאים רב הונא^(י) בהדיה עמודא דנורא חזייה רב חגא איבעית זקפיה לארוניה ונפק אתא והאי דלא איענש ענש משום דזקפיה לארוניה דרב הונא. כי נח נפשיה דרב הונא סבור לאותובי ספר תורה אפורייה אמר להו ר' יצחק *מילתא דלרביה לא סבירא ליה אנן ניקום נעביד ליה סבור דלא למישלל קרעייהו אמר להו ר' יצחק בר אמי חכם כיון שהחזירו פניהם מאחורי המטה שוללין, כי נח נפשי' דרבה בר הונא ורב המנונא אסקיהו להתם

בבא שזרו הפתח והרחיבוהו: **בבא** גרמה לו. שאין שכינה שורה צמוץ לארץ^(ג): מפח ליה אבוב. רב חסדא צננדלא שטפח לו לרב נחמן על סנדלו כהדס שנוגע על רגל חזירו צחשאי כדי שלא ישמעו העומדים סביב מטמו דרב הונא ע"כ הכהו צננדלו: לא תטרוד ע"מא. לא תטרוד בקושיות: שהיה כבר. כלומר היא שעתא הוה ולא יומא וש אומרים שהיה כבר צארץ ישראל שרתה^(ב) עליו רוח הקודש: כי אסקוה להתם. לארץ ישראל לקוצרו שכל הנקצר שם נקצר צלל חטא^(ב) שנאמר העם היושב זה נושא עון כדליתא צמספות (דף ק"ה).^(ב) דדלווי רישין. לאדס תשוב היה והוה לן צוסת לדלווי רישין^(ב): ואתי להכא. דסצורין שהוה סי: שלדו. גופו קיימת יולאין: לא סיימוה קמיה. דשלדו הוה קיימת: רב הונא ריבין תורה. כדלמרי פלך שני דיימי גזירות (כמוטס דף ק"ו). כי קיימי צננן מקמיה ומנפלי גלימיהו מנכסי ליה ליומא צנצקא: רבי חייה ריבין תורה. כדלמרינן צנצא מניעה (דף ס"ה): אלל עבדי ליה למורה דלא תשתכח מישראל: מאן מעייל ליה. מי ילך להכניסו לקצורה אלל רבי חייה: איתהפיכא ליה רצועה דתפילין. השמור צפנים דלצועה שמורה נראה צמוץ הלכה למשה מסיני^(ג): איבעית. נצעת ונפחד: זקפיה לארונא. דרב הונא לקמיה עמודא דנורא דלא ליזקיה: כי

הנהרות וציונים (א) צ"ל כדי שיבכה ויתאבל ערבונא קא שקיל מיניה. וכ"ה בשבת (יעב"ץ): [ב] בכת"י ובשבת נוסף **לא צריכא**: [ג] (משמע ליה להש"ס דמיידי אפי' באינו כשר כ"כ חוסי' בשבת שם ד"ה [ד] [בע"י ליתא] [גליין] גמ בכת"י ובדפוס' ליתא ואינו יודע מי הכניסו בדפוסים שאח"כ (דק"ס): [ה] [צ"ל בר רב חסדא] [גליין]: [ו] [צ"ל ליה] [גליין]: [ז] בכת"י נוסף אמרו ינחיה אצל ר' חייה דרב הונא וכו' (גני' ישרה היא מאד, דק"ס). וכע"ז בע"י ע"ש: [ח] בכת"י אמרו (ותיבת "הוה" ליתא): [ט] צ"ל ומשמע לי (יעב"ץ). וכ"ה בכת"י: [י] בכת"י ובע"י דקאי ר"ה אבראי: [יא] [צ"ל הן] [גליין]: [יב] עיין פ"ה הכותב על ע"י מה שהביא בשם החוסי' וע"י מהרצ"ח (בילקו"מ), מנחת יהודה: [יג] בדפוס' בא"י שרתה: [יד] דכל הדר בא"י שרוי בלא עון [גליין]: [טו] ומנין אף המתים חיל וכפר אדמתו עמו עיין בילקוט חלק ב סוף רמז תתלג. ובע"י בפרש"י לא גרס "דאיתא בתוכחה" החוסף ואין ישיבה בארץ אלא לקבורה ע"ש [גליין]: [טז] בכת"י נוסף מקמיה (וע"י מגילה כב סו"ע א): [יז] נדציל דאיל רבי חייה לרבי (ע"פ רש"י): [יח] צ"ל ויש שפירש חכם שקרע וכו' (רש"י) ותיבת "אפילו" ליתא) וע"י תפארת למשה (בילקו"מ): [יט] נראה דנשמט כאן (מחז"ד) ויש להוסיף אמר להו אביי תנינא חכם כל זמן שעוסקין בהספדו חייבין לקרוע סבור למיקרע לאלתר אמר להו אביי וכו':

(א) שנת קה: [מוספתא [צ"ל], (ב) לקמן כו. ע"ש וברש"י (ג) [מנחות ז: ע"ש], (ד) [ג"ק לז: כ"ז כנ], (ה) דבי"ר פרשת ראה וע"ע רש"י כתי' ורש"י שבת קה: ד"ה לס"ת וע"י מהרצ"ח, (ו) מכילתא בא יב א, (ז) מנחות לה., (ח) [ע"י] שם נחוס' ד"ה אסור לשב, (ט) [סוף כלאים וצמסות פ"ג ה"א], (י) בירושלמי דפרקין ה"ה, (יא) לעיל כו: ע"ש.

הנהרות הב"ח
(א) גמ' ומשמע ליה קמיה. נ"ב פירוש היימי משמע לפניו:

גליין הש"ס
גמ' מילתא דלרביה לא ס"ה אנן ניקום נעביד. עיין צנצא קמא דף י' ע"ה מ"ה אלא שהנימו:

תורה אור השלם
(א) ויבכו את ארון האלהים אל עגלה חדשה וישארו מבית אבינו אשר פגענו ונצא ואחיו בני אבינו נגמנו את העגלה חדשה: (שמואל ב' ג' ג) הוה הוה דבר יי אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר ויהי עליו שם יר: (יחזקאל א, ג)

רש"י בת"י
לא צריכא. מתיי דקמני אן קויעין אלל ללא חס. חספס תורה. כספר תורה שנקרף [שעדין היה יכול ללמוד והו כס"ת משקף] [רש"י ברי"ף]. מה דהוה הוה. הואיל ולא קרע צענת (חמוס) שמעה שז אין יכול לקרוע. כ"י זמן שעוסקין. כהספדו יטילין לקרוע. לאלתר. קודם שיחזילו בהספד דרב ספרא. חכם. שמת כבודו קורעין עליו. ספר תורה אפורייה. משום כבוד לומר קיים זה מה שמנוח זה. וכף כדא. אלא הכר לארץ והניח כספ תורה עליו שלא להא לשב סמוך לספר תורה. לא הוה נפיק. מנצח לא היו יטילין להוציא המטה דך שני הצ"ח המטה המטה רחנה והפנתה קל. חש"ש רש"י. [לרב הונא נמטמו דך גנות ולא הוה אסור להו לשלשולין המטה דך גנות והדר משקי לרב הונא דך הפתח דהא אמרן גדול אנו יולא אלל צמסות]. לאשנויי פורייה. לתמו צמטה אחרת קטנה שאלא דך הפתח. א"ל עגלה חדשה. אותה ששיגרה

קפו א מיי פיע מ'גל
גלג רלמס יז עוש'ה
י"ד ס' רלמס עטף כה:

שפוע

מרחבי דציפורי דמא. מפרש צירושלמי² דהיב נפשיה על
גורתם פירוט נשקר דמו על יחוד השם הסופסגל³ פ"א
שנתן נפשו על המילה:

ועל

רבו שלמדו חכמה. פסק ר' אלעזר ר' יוסי שצ"י
רבי יהודה ורבי יוסי שצ"י
יהודה אומר כל שרוב חכמתו הימנו
ורבי יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו
אלא צמשה אמת וזו רבי ומסיק שם
עולא אמר תלמידי חכמים צצצול
קורעין זה על זה כרבי יוסי ס"ל ופוסק
רבי ששם כרבי יוסי ופ"י רבינו מנחם ל
דחכי הלכתא ובשאלתם לרבי אחאי⁴
פוסק כרבי יהודה דלמר כל שרוב
חכמתו הימנו ומפרש כפ"י אלו מילואת
צמוספתא⁵ דהיו קורעין קרעיהו [דלן]⁶
ומתאה וכן פירש רבי יצחק בר יהודה
ויומר היה נראה לי דמנשה רב
דשמואל כרבי יוסי ופ"י רבינו מנחם ל
ורבא נמי מפרש מילתא דרבי יוסי
ורבי אלעזר צירושלמי⁷ נמי עבד
כוותיה ושמה היו מתמירין על עממין:
צרכת

רבינו הנאל

משום דהיקף אוריהו דרב
הוא. כלומר וכוזו מניה
עליהו הוא מרבי ריש
גלותא. אלא רב איש
לרב⁸ קיפוק בהא יומא
לרב נפשיה דרבינא מאי
אמרת עליה. פירוש בר
קיפוק הוא ספרתו אב בר
אבין ושאלתיה מן
החסיד סתמפדו עליו.
וכותן שאמר לו בר קיפוד
בארזים נפלה לרביהת מה
יעשו אויבי קור. כלומר
כ"ע לגביה כאבוד גבי ארז
נימו כלומר. ובר אבין
אמר בכו לאבדין ולא
לאבדיהו כו חלש דעתיה
דרב איש אמר שישון
לגביה כאבוד של קי
הוא כאור מכלל שהוא
גדול מניו. נפשה לון
חולין והנפשו גרילתן
שאינן יכולין להלך ולא
רב איש הכפיר. והוה שאמר
רב איש כיון שרגליתן של
אלו הפוכות אינן ראויין
לחילתיה. כי מה נפשיה
דרי ויחנן יתיב עליה ר'
אמי שבעה ושלשים.
ואסקנא אפילו רבו
שלמדו תורה אינו יושב
עליו אלא יום אחד. וא"י
יצחק בר אבי ר' תנאי
חכם כיון שחזרו פניו
באחוריו הניחם שולל.
פתח עליה הוה
ספרתא. ארץ שבעה היה
וליה. כי שבע בכל.
ארץ צבי א"י. רתק זו
שאינן יושבת שנת בה. ת"ר
אלו קרעין שמועין
באחוריהו. פ"י עשה
קרעיהו הללו הקורע על
אביו ועל אמי ועל רבי
יצחק בר אבי ר' תנאי
ועל אב כ"י. ועל שמועין
הדעות ועל ברכת השם.
ועל ס"ת ששורף ועל
חורבין ערי יתירה ועל
חורבין המקדש ועל
ירושלים וקורע על חורבן
בתימין ומועין על חורבן
ירושלים: אביו ואמו
ורבו שלמדו חכמה
ומבא ואלישע ראה וזמא
מקעב אבי אבי רב
ישאל ופרשתי. אבי אבי
זה אביו ואמו. רב
ישאל ופרשתי זה רבו
שלמדו חכמה. כלומר
רבי רב דטב לון
לרבי ישראל בצלוחן מן
התימן ופרשין וא"י
דאלתיה זו הוא אביו
דתיב כיה ולא ראה ועל
כמת הוא לנביא:
רבי שלמי⁹
כשם
שקורעין על החכמים כן
קורעין על תלמידיהן
איהו ת"ח חוקיה אמר כל
השונה הלכות צ ועד
תורה. א"י ויסי הוא דת
אמר בראשונה אבל
עכשיו אפילו הלכות ר'
אבה בשם ר' יוחנן כל
שמבטל עסקיו מפני
משנתו. ותיב כל ששואלין אותו ומשיב. א"י אשעישי כותן אור דרבינן משגיח עלינו וכן מתיבין ליה. א"י אבא בר
ממל כל שירדע לבאר משנתו ואנן אפילו רבבינן לא יכלי לבאר משנתו איהו רבו כל שפחה לו תחלה דברי ר' מאיר. ר'
יהודה אומר כל שרוב תלמדו ממנו.¹⁰ שמואל הלץ בהווא שחארי במשנתו. פי ביאר לו משנתו זו ושנינו בתמידי¹¹.
השני מפתחתו היו לו אחר יורד לתחת אהרן פתח חוץ. פי היה מכניס ידו ומורדה עד שיחון שהוא אמה אחרי
לבו מגיע למעול ופתחה. והאחר היה נכון לפניו מכניס ידו בגדרו ופתח. ולא מתאחזין בשמאר וקרעום לשנים קרעים.
ממשע ששמאר וקרעום אינו יורד שהקריעה לשנים היא אלא מה ת"ל לשנים מלמד שקורעין לעולם לשנים. נשיא ואב
ב"ד ושמות הרעות שמאר ורוחן דוד בגבורו וקרעום וגם כל האנשים אשר אתו ויספדו ויכבו על שאלו ועל יהונתן
ולו עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בחרב. שאלו לא נשיא יהונתן זה אב ב"ד. על עם ה' על בית ישראל אלו שמועות רעות.
ומקשינן ואימא לא קרעין עד דאיכא כוליה. ומקשינן על פי הספיק הענין למימרא דקרעין על כל אהרן ואהרן כפ"ע.
חשק שלמה על ר"ח¹² א' נפשי נגמ' אלהו א' נלול סוף עמוד א' ועי' חסין סס ד"ה חס. צ' סודולמס הני ועוד חזק
ועי' פ"ג ופ"ט.

כי ממו אנשירא. כשהגיעו לעבור דף של גשר קר ששכשו לא
היו יכולין לעבור זה גלג זה אלא זה אחר זה: קמו גמלי. עמדו
הגמלים נושאי המטות במקומן: שיינא. סותר ישמעאלים¹³:
רבנן. לשיכר רבה בר רב הונא ורבי המנונא: עבדי יקרא. דהא
לא צניי האוי למיעל מנימי האוי: נתור
כ"י. לחמו משום דקצי לרב המנונא:
ספר מלחמות. ספר מורה לישנא
לחרינא שנלמס רבה ורב המנונא
ונתור כ"י דההוא טיינא. לישנא
לחרינא גוע ישישים זה רבה בר
רב הונא דהוא רב גוליס צר
רב הונא דהוא רב נאן גולה ועדין
מנשיא דלרץ ישראל¹⁴ ועמו ספר
מלחמות עמו רב המנונא: קאת
וקיפוד הובסא. קללס כמו
ירשוה קאת וקיפוד (ישעיה לה)
כלומר קללס צאה והוספלה צעולס:
לראות שוד ושבר. זה שקפץ
הקצ"ה על עולמו: נשים לילות
בימים. בהספד על שש לילות
לימים צמורה: בר קיפוק ובר
אבין. הוו ספדני: (ההוא יומא.
דנח נפשיה): חלש דעתיה.
דלמי מדמי ליה לשהנת והאי
לאכריהו וההוא יומא. דנח נפשיה לא
ספדוהו משום דלירע להו תקלה על
ידו: לא בר קיפוק ויא בר אבין חל"ץ.
משום דליתספד כרעיהו ותנינא
(עמות ד' ק). האו מלן דמסני
לחותא דריגלא לא חלק דהמורה
אמרה¹⁵ ותלס עלו מעל רגלו ולא
מתח לרגלו: אתי דתתל: מתקל:
רוב שיישית. ישראל נקראו שלשית¹⁶
ורבא שקול כרוב ישראל ואמר ליה
קוס ואמור מילתא כלומר נקס
רמנים: באות בני מרה. שאסא
סוטה נדקת פניו: בעת חנינתו.
דולג: אבד הינו. אבד המנונא:
והבאתי השמש בצהריו. אשקיע
השמש צהריו: יומו של יאשיהו.
שנהרג יאשיהו קרי יומו שמש:
למריה. לדמיה: רבי ירמיהו היה
מבטל וצמ וולד וגלג בלרץ ישראל
והיינו דקאמרי לרץ שנער הכה וילדה
לרץ צבי וגלג שפעושים והאי קרי
ליה רבי ירמיהו ורבי ירמיהו: אי נא
אמרה רת. יכול לומר כן רקת
היא טבריא¹⁷: אהיתו. הורידו למעות:
איתחמיאו כוכבי. נראו הכוכבים
שנשמה העולם מרוב ער: בישי
דנורא. אכניס של אור: אשתו
צ'מבייא. ניומו פלרוץ שלכן: והוה
למחצייא. כלומר נתלקה ונתמעכה כל
זורת פלרוץ של ללמים וזורת

נפלה שלהבת מה יעשו אחיבי קיר ליתן בחכה הועלה מה יעשו דגי רקק
בנחל שוטף נפלה חכה מה יעשו מי גבים א"ל בר אבין ח"ו חכה ושלהבת
בצדיקי אמינא ומאי¹⁸ אמרת אמינא בכו לאבלים ולא לאבדה שהיא
למנוחה ואנו לאנחה חלש דעתיה וליהו ואתהפוך כרעיהו ההוא יומא לא
אתו לאספדיה והיינו דאמר רב אשי¹⁹ לא בר קיפוק חל"ץ ולא בר אבין חל"ץ
רבא כי הוה אחא אהא גדלת א"ל לבר אבין קום אימא מילתא קאי ואמר באו רוב
שלישית²⁰ בימים זכור ורחם תעינו מאחרין כאשר מבעלה אל תזניחנו כאות מי
מרה. (חנין וחנון יורא אבא יעקב יוסי שמואל חייא מנחם סימון) רבי חנין חתניה
דבוי נשיאה הוה לא הוה ליה בני בעא רחמי והוה ליה ההוא יומא
דהוה ליה נח נפשיה פתח עליה ההוא ספרנא שמחה לתוגה נהפכה
ששון ויגון נדבקו בעת שמחתו נאנח בעת חנינתו אבד חנינו אסיקו ליה
חנן²¹ על שמה כי נח נפשיה דר' יוחנן פתח עליה ר' יצחק בן אלעזר
קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהריו דכתיב²² והיה ביום ההוא
והבאתי השמש בצהריו ואמר ר' יוחנן זה יומו של יאשיהו כי נח נפשיה
דר' יוחנן יתיב רבי אמי שבעה ושלשים אמר רבי אבא בריה דרבי חייא
בר אבא רבי אמי²³ דעבד לגרמיה הוא דעבד דחכי אמר ר' חייא בר אבא
אמר ר' יוחנן אפילו רבו שלימדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד
כי נח נפשיה דרבי יורא פתח עליה ההוא ספרנא ארץ שנער הרה וילדה
ארץ צבי גדלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כל"י חמדתה. כי
נח נפשיה דרבי אבהו אחיתו עמודי דקסרי מיא דרבי יוסי²⁴ שפעו מרחבי
דציפורי דמא דרבי יעקב אחחמיאו כוכבי ביממא דר' אסי איעקרו כל אילניא
דר' חייא נחיתו כיפי דנורא מרקיעא דר' מנחם (בר' יוסי²⁵) אשתו צלמניא
והוה למחצייא דר' תנחום בר חייא איתקצצו כל אנדרמיה דר' אלישיב
איתרו שבעין מחתרתא בנהרדעא דרב המנונא נחיתו כיפי דברדא
מרקיעא דרבה ורב יוסף נשוק כיפי דפרת אהרדי²⁶ דאביו ורבא נשוק
כיפי דרגלת אהרדי כי נח נפשיה דר' משרשיא מעון דיקלי שצ"י. ח"ו
ואלו

המנונא מפני זורת חסדו ששמינית²⁷ דרבי מנחם. זן של קדושים שלג נסחלס חף צורה של וזול כלמארנין צערצ פסחים (דף קד). והוה
למחצייא. כמו שחולקה צמנעגל וצמנללס שזה מעוקן טעם הסולס: אנדרבא. זורת הללמים שטועין על סס המלך שמת: שבעין בהתרתיו.
דגנסיס דצמותיה לא הוה אמו גנסיס: ביפי דברדא. אכניס: נשוק ביפי. כיפלות של גשרים שנחצרו ושקו זו את זו: שיצ"י. קוליס:
הועלה. למנון. בר קיפוד. ספקן הוה. נפלה חכה. למנון ושכר. גבים. נומים. בכו לאבוביים. לשלמים שאלנו
לח ללוק. חלש דעתיה. משום ששנים ספדי נשון גלוי זה חכה ושהנת זה אכריהו. איתחפוך ברעיהו. נספמו
רגלס שהיו לרובים צנ הנגל שלג היו יכולים [להספידן] עור על אדם. וההוא יומא. דנח רב אשי. ליתמו לפי
שון יכולין לעולם. כי היה אחי דתתל. כסאיה בעת מתקל ל"א כסאיה מתקל (גזר) [גזר] ולא
לספק כל העולם. איתא מילתא. מפלה. רוב של ספאל רינה של גשיחה דכמוני יהיה ישראל גמולין ולאשו
(ישעיה טט) רגל חסוב ליה (כסר) כיונס של ישראל. איתחיהו באות כי מרה. אלוט שטועין המס המיס
מנעו סוטה. חנינו. ר' מנין. והבאתי השמש. אשקיע השמש צהריו. יומו של יאשיהו. ויס שנהרג יאשיהו
שמש. למריה. לדמיה. שיימדו חכמה. של מוחו הימו. ר' ירמיהו נלול צנלל וגלג בלרץ ישראל והיינו לרץ שנער
הכה וילדה לרץ צבי גדלה שעשועיה [והיינו] דקא קרי רב [ירמיהו] ורבי ירמיהו. אי נא דהא אמרה רת. וירמיהו קת
לומר. רקת. ו טבריא. איתרו. הורידו דמע. איתחמיאו כוכבי. שמה העולם מרוב ער. כיפי דנורא. אכניס
של אור. אישתניא כל צ'מבייא והוה למחצייא. נתלקה ונתמעכה זורת כל פלרוץ של ללמים וזורת מעטות מפני
זורת חסדו ששמינית ר' מנחם זן של קדושים שלג נסחלס גורמ מעט על ימיו כדמפרס עברי פסחים (פסחים
קד). והוה למחצייא (כל) [מנון] שמתל מענל וצמנללס טיבלג שזה נעון טעם כמול. איצדורו. כוית ללמים
שטועין לשם מלך שמת. (איתער) [איתער]. ועל מוס מנחם. ברא. גלג"א. ששוק כיפי דפרת. מומת
(ששמינס) [מנין] עליהו ארקי"ס נלני"י. נשיק. קרעו זה אל זה עני הוא שש עלול. שיצ"י. קוליס.
(ששמינס)

א) ימות ק. [ע"ש].
ב) נדכות מת. [ע"ש].
ג) מילה ה. [ד] וסודסין.
ד) עין בי"ט פ"ה.
ה) עין סתהויו דף ה.
ו) דברים כה ט. [ע"ש].
ז) סתהויו קיא. ושבת פה.
ח) ונשי' רשי' מנומס
ט) ד"ה למר ר"ז ועי'
י) מוס' ממוס מ: ד"ה ר"ז
יא) מ' מילה דף ה.
יב) ריש פרק ג' ד"ע.
יג) ופרש קת פ"י קל"א.
יד) דפרקין ח"ז ע"ש.
טו) דפרקין ח"ז. [ע"ש].
טז) ע"ב.

תורה אור השלם
א) ויהי ביום ההוא
אדם ארץ אדמים
והבאתי השמש
בצהריו [והשקיע
ל'ר"ז ביום אור:
ועמוס ה. ב]

רשי' בתי

כי ממו אנשירא. כשהגיעו לעבור דף הנשר
ששכשו לא יכו יכולין
לעבור זה גלג זה אלא
זה אחר זה: קמו גמלי.
עמדו הגמלים נושאי
המטות במקומן: שיינא.
סותר ישמעאלים¹³:
רבנן. לשיכר רבה בר רב
הונא ורבי המנונא: עבדי
יקרא. דהא לא צניי האוי
למיעל מנימי האוי: נתור
(עמות ד' ק). האו מלן
דמסני לחותא דריגלא לא
חלק דהמורה אמרה¹⁵
ותלס עלו מעל רגלו ולא
מתח לרגלו: אתי דתתל:
מתקל:
רוב שיישית. ישראל נקראו
שלשית¹⁶ ורבא שקול כרוב
ישראל ואמר ליה קוס
ואמור מילתא כלומר נקס
רמנים: באות בני מרה.
שאסא סוטה נדקת פניו:
בעת חנינתו. דולג: אבד
הינו. אבד המנונא:
והבאתי השמש בצהריו. אשקיע
השמש צהריו: יומו של
יאשיהו. שנהרג יאשיהו קרי
יומו שמש: למריה. לדמיה:
רבי ירמיהו היה מבטל
ווצמ וולד וגלג בלרץ ישראל
והיינו דקאמרי לרץ שנער
הכה וילדה לרץ צבי וגלג
שפעושים והאי קרי ליה
רבי ירמיהו ורבי ירמיהו:
אי נא אמרה רת. יכול
לומר כן רקת היא טבריא¹⁷:
אהיתו. הורידו למעות:
איתחמיאו כוכבי. נראו
הכוכבים שנשמה העולם
מרוב ער: בישי דנורא.
אכניס של אור: אשתו
צ'מבייא. ניומו פלרוץ שלכן:
והוה למחצייא. כלומר
נתלקה ונתמעכה כל זורת
פלרוץ של ללמים וזורת
מעטות מפני זורת חסדו
ששמינית²⁷ דרבי מנחם. זן
של קדושים שלג נסחלס חף
צורה של וזול כלמארנין
צערצ פסחים (דף קד). והוה
למחצייא. כמו שחולקה
צמנעגל וצמנללס שזה מעוקן
טעם הסולס: אנדרבא. זורת
הללמים שטועין על סס
המלך שמת: שבעין
בהתרתיו. דגנסיס דצמותיה
לא הוה אמו גנסיס: ביפי
דברדא. אכניס: נשוק ביפי.
כיפלות של גשרים שנחצרו
ושקו זו את זו: שיצ"י. קוליס:
הועלה. למנון. בר קיפוד.
ספקן הוה. נפלה חכה.
למנון ושכר. גבים. נומים.
בכו לאבוביים. לשלמים
שאלנו לח ללוק. חלש
דעתיה. משום ששנים ספדי
נשון גלוי זה חכה ושהנת
זה אכריהו. איתחפוך ברעיהו.
נספמו רגלס שהיו לרובים
צנ הנגל שלג היו יכולים
[להספידן] עור על אדם. וההוא
יומא. דנח רב אשי. ליתמו
לפי שון יכולין לעולם. כי
היה אחי דתתל. כסאיה בעת
מתקל ל"א כסאיה מתקל
(גזר) [גזר] ולא לספק כל
העולם. איתא מילתא. מפלה.
רוב של ספאל רינה של
גשיחה דכמוני יהיה ישראל
גמולין ולאשו (ישעיה טט)
רגל חסוב ליה (כסר) כיונס
של ישראל. איתחיהו באות
כי מרה. אלוט שטועין המס
המיס מנעו סוטה. חנינו. ר'
מנין. והבאתי השמש. אשקיע
השמש צהריו. יומו של יאשיהו.
ויוס שנהרג יאשיהו שמש.
למריה. לדמיה. שיימדו
חכמה. של מוחו הימו. ר'
ירמיהו נלול צנלל וגלג בלרץ
ישראל והיינו לרץ שנער
הכה וילדה לרץ צבי גדלה
שפעושים [והיינו] דקא קרי
רב [ירמיהו] ורבי ירמיהו. אי
נא דהא אמרה רת. וירמיהו
קת לומר. רקת. ו טבריא.
איתרו. הורידו דמע. איתחמיאו
כוכבי. שמה העולם מרוב ער.
כיפי דנורא. אכניס של אור.
אישתניא כל צ'מבייא והוה
למחצייא. נתלקה ונתמעכה
זורת כל פלרוץ של ללמים
וזורת מעטות מפני זורת
חסדו ששמינית ר' מנחם זן
של קדושים שלג נסחלס גורמ
מעט על ימיו כדמפרס עברי
פסחים (פסחים קד). והוה
למחצייא (כל) [מנון] שמתל
מענל וצמנללס טיבלג שזה
נעון טעם כמול. איצדורו.
כוית ללמים שטועין לשם
מלך שמת. (איתער) [איתער].
ועל מוס מנחם. ברא. גלג"א.
ששוק כיפי דפרת. מומת
(ששמינס) [מנין] עליהו
ארקי"ס נלני"י. נשיק. קרעו
זה אל זה עני הוא שש עלול.
שיצ"י. קוליס. (ששמינס)

כא א ויאמר יהוה אל־משה אמר אל־
הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש
לא־יטמא בעמיו: ב כי אם־לשארן הקרב
אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו:
ג ולאחתו הבתולה הקרובה אליו אשר
לא־היתה לאיש לה יטמא: ד לא יטמא בעל בעמיו להחלו:

א ואמר יי למשה אמר לכהניא בני אהרן ותימר להון על מית לא יסתאב בעמה: ב אלהן לקריבה דקריב לה לאמה ולאבוי ולברה ולברתה ולאחוי: ג ולאחתה בתולתא דקריבא לה די לא הות לגבר לה יסתאב: ד לא יסתאב רבא בעמה לאחלותה:

רש"י

(א) הקרובה. לרבות את הארוסה (יבמות ט. מ"ט): אשר לא היתה לאיש. למשכב: לה יטמא. מלוה' (ובמס. ק. מ"ט): (ד) לא יטמא בעל בעמיו להחלו. לא יטמא לאשתו פסולה שהוא מחולל זה בעודה עמו (יבמות 5: מ"ט). וכן פשוטו של מקרא, לא יטמא בעל זשאריו, בעוד שהיא צמך עמיו, שיש לה קובצין, שאינה מת מלוה, וזאזיה שאר אמרתי, זאזותו

כא אמור אל הכהנים. אמור, ואמרת, להזכיר גדולים על הקטנים" (יבמות קד.). בני אהרן. יכול חללים, תלמוד לומר הכהנים" (מ"ט): בני אהרן. אף בעלי מומין צמשמע (טז): בני אהרן. ולא צנות אהרן (טוטה כג: מ"ט): לא יטמא בעמיו. בעוד שהמת צמך עמיו, ילא מת מלוה" (מ"ט): (ג) כי אם לשארן. אין 'שאריו' אלא אשתו (יבמות 5: מ"ט):

שפתי חכמים הקצר

(רא"ם). והוצרכו לפרש כן, כיון שהקרוב אליו מיותר, ולכן דרשו ש'שאריו' זו אשתו, והקרוב אליו ממעט ארוסה. ואף שכתוב 'הקרוב', ועל אשתו הלא צריך לומר 'הקרובה', יש לומר לפי ש'שאריו' הוא לשון בשר כמו שפירש רש"י בתהלים (עג טו), 'ובשרו' הוא לשון זכר כמו שפירש רש"י לעיל (יז יד), לכך כתיב 'הקרוב' (אמי"ש). ז. ואם אינו רוצה מטמאין אותו על כרחו. דאי רשות ולא מצוה, לא הוי כתיב לה 'טמא' (רא"ם).

א. שתי אמירות הללו למה, אלא אמירה ראשונה של משה אל הכהנים, ואמירה שניה של הכהנים לבניהם (רא"ם). ב. דמשמע שראוים לכהונה, אבל חללים אינם ראוים לכהונה (גו"א). ג. 'בעמיו' למה לי (רא"ם). ד. שיש לו מתעסקים לקוברו (מנח"י). ה. שאין לו קובצין, והיינו כל שקורא ואין אחרים עונים אותו (ראה עירובין יז: (רא"ם). ו. לא שמלת 'שאריו' בכל מקום הוא אשתו, שהרי כתוב (לעיל יח ה) 'אל כל שאר בשרו' וכולל כל הקרובים, אלא 'שאריו' דכתיב כאן הכוונה לאשתו

המשך הפטרת קדושים

ביני וביניהם לדעת פי אני יהוה מקדשם: יג וימרו בני בית־ישראל במדבר בחקותי לא־הלכו ואת־משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם וחי בהם ואת־שבתתי חללו מאד ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לכלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם־אני נשאתי ידי להם במדבר לבלתי הביא אותם אל־הארץ אשר־נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לכל־הארצות: טז יען במשפטי מאסו ואת־חקותי לא־הלכו בהם ואת־שבתותי חללו פי אחרי גלוליהם לבם הלך: יז ותחס עיני עליהם משחתם ולא־עשיתי אותם בלה במדבר: יח ואמר אליבניהם במדבר בחקי אבותיכם אל־תלכו ואת־משפטיהם אל־תשמרו ובגלוליהם אל־תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת־משפטי שמרו ועשו אותם: כ ואת־שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת פי אני יהוה אלהיכם:

את־הועבת אבותם הודיעם: ה ואמרת אליהם כדהאמר אדני יהוה ביום פחרו בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה אלהיכם: ו ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל־ארץ אשר־תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל־הארצות: ז ואמר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל־תטמאו אני יהוה אלהיכם: ח וימרו־בי ולא אבו לשמע אלי איש את־שקוצי עיניהם לא השליכו ואת־גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים: ט ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר־המה בחוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל־המדבר: יא ואתן להם את־חקותי ואת־משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: יב וגם את־שבתותי נתתי להם להיות לאות

ילקוט מפרשים על מסכת תענית

[דף כא ע"ב - כה ע"א]

יג

בבבל ולא בא"י. ובסוף מ"ק ונסתדרין ק"ט ע"א
פסוק גרמי' מרנאל לניפורי משום דל' יומין
צליפורי הוי: [מפרשי תענית]
שם אתא אבוב איתחיו ליה בחלמא ואמר
למלומד כ"י מי שמתו לאחוזי מזה דמימי ידעי
נמי צבערל דלחרינו. וי"ל עפ"מ צ"ר בשם סודי
רמי דלס א' גיל צבות חבירו אז המלך שמלילו
נמאלח לו בלמות של אחוזי שגילא בבוטו וז"ל וגם
מזה דלס דמימי ידעי דלפסר דמלך דממות אבוי
בל להיללו בבוטו: [מספח איתן]

שם אי שריף בר שבבא בוי. ג"כ לקטורו מתין
כי היכי דלכסוף ויסטלו ביוני בשכר זה מקובל
חפלתו כי יבאה ה' צעניו וישב לו טובה חמת
בשמו: [מפרשי תענית]
שם בכ"א יום ויום. ג"כ פיימו. א"כ דל דל נמאל
דבגממנו: [מפרשי תענית]

דף כה ע"א

גמ' משום כסופא בוי. ג"כ לפסר שהיה לה ג"כ
מעט קמת צד כעין מ"ש צלרפית וכן בלשם
עובדיה. והיסקו עומתו צמור. דלחפן שהיה מקום
לכרזה לחול עליו. וכר"ג מומר ליהנות ממנו כמ"ש
בזליה ו"ל וצלרפית וזנה וצלרפית הגביל. וכן הדבר
במוקד צמקמון שדי מותרין ליהנות מהגר שדלק
בגמ. שכל זה כ"כ צ"ל. והכי זה כענין שרפא אלשע
מי יתמו. ואינו דומה להאיך דלעיל דלימו מה"ש
קתמא דסמירל. לוי צריה בדי שמים והוא. וכל
הביוטמי מ"ש פירש"י צנר דחומן. כי הלא בשבת
הנו ממנו עכ"פ. אלא מ"ש שצבאו ממנו אור
הגדלאל אנשים אחרים שכניו האורכו לכן והביאו
ממנו: [מפרשי תענית]

שם מי שאמר לשמן וירדיו וכו'. מקשים
דלחמיל לא אמר שיהיה שמן. ולק"מ להסם
צריך שיהיה נסתר כל מה שאפשר. ואם החומין
נעשה שמן היה ניכר מאלו ומתפרסם הסם ביוצר
אלו להדלק אינו ניכר. א"כ מ"ש הכרוב של
אנשים להדלק ליהנות ליהנות במוקד כסם כבר
השמן והחומין צעלוס זה אינו כל כך נס. והביאו
הרב הגדול מהרמ"א ו"ל כפסר ישרע יעקב וזה
לא אמר שיהיה החומין שמן דלוי היה נס מפורסם
ואסור ליהנות ולקושטו הרב גד של אנשים ו"ל
לפסר דלסור ליהנות היינו שטעסה מעשה צ"ש
והוא נגיה". אבל הכא ממילא חמיל. ואם נפסק
לומר דמידי פסיקא לא נפסק. י"ל להכריע ע"י
דלוי לא לא נעשה נס שהינו מפיסור. או נעשה ע"י
מגן ח"ו אלא ודאי דשרי ליהנות ודוק: [מפרשי תענית]

שם דובא בקרנייהו. ג"כ ו"ל שחרו את הדיוטס
שקדוס בקרנייהו וגרסו בקרנייהו עד
שהביאום לעיר: [מספח איתן]
שם א"כ ניהא לבו שיבוא מטר בשביצו. ג"כ
ו"ל לפי מ"ש ענין (דף ט"ו א') מעט שביר
המד פנסה בענין רבס. דכי הוא אמו שבטלו גלגל
לא היה לשינוע. כש"כ צ"ל משקל דשמייהו.
ש"כ דלל ליהו אלא צנמטום. א"כ י"ל היכי דלחוי
לצריך רבס דלמי לפנסה אפי"י ימיר דלחמיל
הסם: [מפרשי תענית]
שם הוה גרמא ציה. ג"כ פירוש דלוי משום
דלחוי קיהה היה יכול להמרחק אלב מהמת
דהיטס דברסי כלמי מעלה גרמל ליה דנשאר פיסח
לג"ל: [מפרשי תענית]

שם אנה בני רחמי דלימונו בוי. עיי צרכות
(ד' א'): [מספח איתן]
שם תתיבנה הנה ונתייפת בוי. ג"כ קמ"ל
שלפעמים אשה יפה רעה היא: [מפרשי תענית]

דף כד ע"א

גמ' הרי הן הקדש ע"יך. ג"כ לפי שהיה מעשה
נסים. ומ"ש הקדש ר"ל הקדש דקדק לעניים
[ועיי' סנהדר"א וי"ד סי' ג"כ ס"ק ג':]
[מפרשי תענית]

שם א"א כאהר מעניי ישראל. עיי רש"י
משום דמעשה נסים היא ועיי צלרפית וזה
צ"כ צרכ"י וי"ד סי' ר"ח: [מפרשי תענית]
שם רבה גזר דתעניתא בעי רחמי ו"א אהא
מישראל וכו'. וקשה דלשילי מ"ק (ד' כה
א) אמר דרש"י ור"ל מרשיהו דלוקי גמורי מר
מללי ואחא מיטרא ומר מללי ואחא מיטרא ומר
עובדאל דהכל לא אחא מיטרא צלחאל דרנא.
וגרמא דהכל גרמא רבא. ודלחיה דלדנ דלכא מסיס
דנשמי דרבי יהודה כי ואנן קא ממנין צעוקין
מלסר מתיבאל ולית דלשנאן נן ונסתדרין (ד' קו
ע"ב) רנא קלמר לה ע"ש: [מספח איתן]

שם רבשני דרב יהודה ב"ל תנוי בניוקין הווי.
אפשר דרבי יהודה לשיטתו צ"ק (דף ל' א')
דמלך דנעני למהיו חסידא לקיי מילי דנוויקין:
[מספח איתן]

רש"י ד"ה יומא חד שמיניה ובעודי שהוא
מפרסם ושיבוי במים. ו"ל חור והטליו.
וכ"ה נמ"ה השול: [מפרשי תענית]
עין משפט מיי פייא וכו'. ג"כ והוצא גם
במג"א סי' ט"ז ס"ק י"ו: [מפרשי תענית]

דף כד ע"ב

גמ' ריב עיניה. ג"כ כלומר עיי שהשגיח בכך שכל
מקום נחמט חכמים עיניהם כי עוין [הגיה
ה' צ' וט"ז] וטמא במתקין עשה ליסרם של
יהו שפדוסי דלמנוע נצטומו של מקום ברוך הוא:
[מפרשי תענית]

שם נעשייה. ג"כ כענין [צ"ב ט' א'] גדול
המעשה כי: [מפרשי תענית]

שם אי שפית אהוינא הריבנא צ"למא. ג"כ
שמא חכונה עליו שטענן ימות דלמריקן
צכרה [שנת לו ע"ש] דמסוכן הוי. והאלס נקלח
עולס קטן. כ"ש גרמל רנא כר"י: [מפרשי תענית]

שם א"כ מואה א"ל תזבונן. ג"כ והא דקאיימו
ליה מה"ש כדי לשמא נסם. שאינו דומה מי
ש"ל פת כגלו למי שאין לו [וימא ית ע"ב וט"ז]:
[מפרשי תענית]

שם א"כ מואה א"ל תזבונן דמעשה נסים
הוא. ופירש"י וכמה דלפסר להמרחק
ממעשה נסים יותר טוב וכו'. משמע דלסורל
ליכא וקשה דלעיל פרש"י דלסור ליהנות ממעשה
נסים משום דמנין לו מוכיחו וי"ל דלחיי דוקא
לימיר דמנין אלב צבטר דלין מנין וכמ"ש בס'
שם עד דשדף מרובא דביפורי ד"גת. ג"כ
מהר"צ דגהאומי מלדיק גירסת עין דלעב
דגרס מרובא דמחוס והטעם ג"ל מלח דלעב
במחוסה הוי ולא צליפורי ועוד דליפורי היא חלך
שיראל אחרא דרפיו הקדוס ודגלת הוא מדקל הוא
[מפרשי תענית]

הארכמי מזה ענו"ה:
שם אין הירוד רשאי צ"ק בוי. ג"כ אלב צבטר
צמורו תענית. צע"כ צריך לסוף ענו"ה ע"כ
דלח מלי כמ"ש חוס'. ור"ל דלחל אלב לא מיירי
מקוס חולי או כנסה דולחא ליכא דלמיר אפי
צצור. אלא דצבטר ליכא לימאם לשמח בוי ואין
הציות מרממות. מאחר שהיא גורמ הצור. ואח"כ
דמעניתא דקדקא [בכרות ו'] ב"ן וכל סניתי סני
העם ולא חלקו דקדק הרי אלו כש"ד [בסנהדרין
ל"ה א']:
תוס' ד"ה ר"י צעוריי נפשיה. ג"כ ולי"מ סס
כן למעין ולי"ע: [קמ"ה איתן]

דף כה ע"א

גמ' בליצי רביעית ובליצי שבתות. עין לעיל
(דף ו ע"ב): [מספח איתן]

שם ת"ר פעם אחת יצא רוב אדר. ג"כ
במג"א סי"ב מפורסם דלוי צעשרין צלדל:
[מפרשי תענית]

רש"י ד"ה פה הוראה להתרות עליו ועשה
לו סמיכה והביאו ש"מ. וקשה
דלמתי א"כ ודיו כמ"ס הרמב"ם ופטר לפמ"ס
הטור"א כפ"כ דמגילה וידיו ילפין משום דכמי
זוה כפיה וגמר מפר וי"כ דכפיה דיהה דברסי
וגבי שלמים ה"ל לא כמי כפיה. שוב רלחמי כ"כ
וש כהן שרנגם מהרמב"ם וכתב דרש"י חוק
ול"י ע"פ מ"ש בס' ח"א סוף ה"ל מגילה לשת
רש"י שפי' צממור למורה שזמורו חקרי מורה
ושזמורו לא לידיו אלא לרבי שבו ודלחיה א"כ
הרמב"ם סס וי"כ ו"ל כן: [מספח איתן]
רש"י ב"ה אהר"א ליה מושניתא א"ל שן
פ"ע. ג"כ לטון מקרא צבויס א"ל לוי:
[רש"י ספרותא]

דף כה ע"ב

גמ' בוליה אורחא א"ל סיים בסאני. ג"כ א"כ
דהמנו מעלים נמגלו הוא מורה לשמים
[פסקים קיג ע"ב] שמא ל"ה אלא צביר:
[מפרשי תענית]

שם והדר עיי"א איהו. ג"כ א"כ שאמרו [בכרות
קא ע"א עירובין ית ע"ב] לא ילך אלס אחורי
אשה אפי"ה היא אסמו. כה"ג שמי: [מפרשי תענית]

שם אבא ה"קרה. ג"כ דכפיה פ"ק דתענית
ספור ענין זה על חסידא דכפר אומי ודמעתי
פעמים מלכא שגדל אחת כשנייה השמות והומני
ורט מזה במדרשות ופגלדות: [מפרשי תענית]
שם שביר יום הווי ואמינא א"א אישגור. כמ"א
הקשה דשאלת שלום מנהו היא וה"ל כע"כ
ממלכחו דהא פועל חור אפי"ה כנתי יום. וי"ל
דקי"ל דכל צעלי אומנת אין רשאין לעמוד אפי
בניי מ"ח כדי שלא לנצל כדל"י צ"ק דקידושין
(דף ג' א') ומטורא כמי"ס שס דבמלכת אחרים
אסור ובמלכת ענו"ה חייב ולא אמר דחומר.
ועוד אפשר דהיה במלכת דבר אחר שחיי יולי
לחור ועוד דכיון שהיה חיי נהקין כמנואר ודאי
אלא היה מחויב לחור ממלכתו ונצטל משכירמו
ויסוף א"ע צבט כדי לקיים מצות שלום שלום
והכי דלעא כמה פוסקים אינו קלנות מנהו
אפי"ה עזרת כשהיו נהקין כמ"ש צלח"ס סי'
תנ"י: [מספח איתן]

שם וזכ"א. ג"כ כמו [בכרות ח' א'] עד וזלאל
בתימיתא שלמא: [מפרשי תענית]
שם אבוי כ"כ מעיני יומא דשבתא. ג"כ
מרגל צבומיה דלמי לעילס היא אלס כ"י
ומרה שלום עם כל אלס כ"י כדי שיהא אכזב
למעלה כ"י גפי"ה קורל [בכרות י"ז א'] וגם
עסק ג"כ עם המורה כדל"י פ"ק דר"ה [ו"ה א']
ועיקר ג"כ עם העני צע"כ כמ"ס בכמה חכמים
שהיו מורי נכך כדל"י פ"י מילת השאלה [בבבלי
סו ע"ב] ופי' שהיה עושה שלום בין העני והקב"ה
ע"ש [כמס"ה יעטיש כו' ה] או יחוק בנעויו
יעשה שלום לוי לסיפק שלחו לו שלום מלמעלה
צע"ש. ולרנא נמעלי י"כ. ג"כ משום שכן היה
ממור אחר השלום צע"כ כדלשקן בנדרים (ד"ה
א'): [מפרשי תענית]

רש"י ד"ה כפר בוי. ג"כ יו"ד קרת. כל"ל.
ג"כ תמין מילין כמו פ"ק דקדושין
(ט"ו ב'): [מפרשי תענית]
רש"י ד"ה פרס בוי כמו בוי. ג"כ נלשון מקרא
[יעטיש נח ז] הלא פרוס לנעב לחמך:
[מפרשי תענית]

דף כב ע"א

גמ' צצפורי כריבניהו ושקליניהו. ג"כ ש"מ כה"ג
ליח זה משום ל"ה מ"ש ע"מ למקט [צ"ב]
ס"א ב' ועיי' פקודי החשבון ר"ס שמי"ח:
[מפרשי תענית]

שם אמר אהו בשבוי שקלתיניהו. כל"ל. וי"כ
קיהס דוגמטס וכן וכו': [מפרשי תענית]
שם דקא מגנת אבוביה ברבא. ג"כ דמחוס
אחרי. ועמירי דמחוס מיקריין בני גויטס
ר"ה י"ז א': [מפרשי תענית]

שם דהוה סיים בסאני. ג"כ עיי' חוס' צ"ק ג"ט
ע"ב ד"ה דהוה סיים ספחלי חוסמא:
[מפרשי תענית]

שם אינשי ברוחי אנו וכו'. אפשר שכיוני
שמשיהם שעינה כי אינה שורה אלל מתוך
שמחה והשפיה נקראת שמחה. ומ"ש מדמדין ליה
אפשר שהיו מכוונים מלמד ג"כ ואבנת ריע שהיו
מסיים כי הרי יוכלו להתפלל וללמוד מורה וזה
מורה את הרבים ומגילתו הקדים בגוף ונעש בגוף
שהא גריא ונעשה שחולל לעבוד את ה' ומשה"ה
זכו ליהוה בני העה"ב: [מפרשי תענית]

דף כב ע"ב

גמ' מוא אשר עמי. נראה משום דפרש"י
דנחמלת אשר אמר ה' לנחליי היתה הכוונה
על נחאלת ישיעה וסכמתי מנרים אלב משום
דקיים אשר עמי אמר כיון דנעשו צע"כ יכלנא
ליה אלב לא ידע שאין דורו דומה יפה:
[ספרות איתן]

שם מפני שהיה לו בלח"ה בירמיהו ובלח"ה.
ג"כ ובמדרש אכזה רכמי על פסוק דלוק הוא
ה' איתא בלחמ דנמלך בירמיהו ולא שמע לו [ומשום
דלא אמר לו משי הנבואה רק דכן מקובלני משי
שטה דרבי וכו'] ומשה"ה כמי"ב כי פיהו מרימי פיו
אל הקב"ה ופיו פקסרו וכי' קניהה התמלת
אכזה חל קוננו מלחוי שפיה רבינו אלנער הקליר
ז"ל ופי' שעל דברי הימים המוחסן לרש"י ו"ל
ז"ל ועיי' עירות הדגם בח"א דרוס ד' ובמדינתי
[מפרשי תענית]

הגהות וחדושי הרש"ש

דהיכא דליגלי מתלם למפרע לא תשיב המרחק ספק והקשה עליהם ע"ש. והחוס' עמם גדלה
(מו צו) גד"ה רי"ח לא ס"ל כפרא זו ולאשר העיר בזה המל"מ צפ"יו מהל' סנהדרין ה"ד:
שם א"שגור איש בירתא. עני' הגי' איש צרומתא. וכתיב הבנ"א דמשמע ודלוי דהיה צימי
האמוראים. והנה מללנטיכו בשמשה (אבות פ"ג מ"ו) וגם אמר דברסי מכוונים לעבדי דהכא
ע"ש וכן נקשה"ן הבין דזהו צעלמו הנזכר כפן. [ומוכר גם כן בערלה פ"ה מ"ד וצטו"ס פ"ג
מ"ד]. ואלוי משום דלא הוזכר כפן בשם רבי. ואם וצרימיות הוזכר בשם רבי ולכן פסיקא ליה
להגטי"א דזהו אחר: שם כ"כ מה דאיייתי באכ"בא שדיתי. נראה דל"ל שדי וצעי"ה הגי'
אפקיה: רש"י ד"ה א"ל. ר"א. ב"ל האומר דבר בשם בוי. הוא מנגילה (טו) וש"נ:
רש"י ד"ה לשמואל הרמתי. שירדו גשמים בוי והש"ו בוי. כל"ל: רש"י ד"ה אתו
עבדי דבי נשיאה וקא בוי. לג"ל:

דף כד ע"ב גמרא א"ל מהא א"ל תזבונן דמע"נ הוא בוי. מפרש"י לקמן (כה) ד"ה
עד שנטלו משמע דמפרש דרבי יהודה א"ל כן ודלח כנטי"א שכי לקמן ד"ה
אמר איכוי דרבי מרי אמר להו: שם דרבי מאן דבעיין בוי. נראה דל"ל דכל מאי בוי. ועני'
לימניה כלל: שם בת ק"ף ויצאת בוי. כתב הגנ"א דגיר' דהכא דלימא מהר חורב עיקר. כבר
קדמו רש"י מה: רש"י ד"ה רחוא מירד. בעובדי. לג"ל נעמי: רש"י ד"ה א"ל
מעשה נסים. ובמה בוי. כל"ל צ"ק:

דף כה ע"א גמרא תיפיר נהורותא בוי דבורן. כל"ל. ועיי' ש"ל בח"א ד"ג מריסר וכ'
טעם לבי המספדים. ול"ג דמרוויחין רגילים בש"ס לחומל. עמ"ש בשבת
(קוט): רש"י ד"ה הא אגא. הוא איש אחר ואני איש אחר. כל"ל כרי"ש:

לא ר"א כן הורקטס. ל"י מנ"ל הו. וגם כ"מ דהנבאה הנרייתא וכן במשנה שס איתא ר' אליעזר
צ"י ורש"ש הוא אלנער בלא י. גם מה שהבין דוכן מנינו בל"מ שמדבר כ"י הוגללו בוי. הכל מדרי
יסי' שצנתייתא לעמי ו"ל אלא דהיא הוספת רנב"י שמצבא עוד רחיה מצרייתא זו. ורלחיה דרבי
דבמנחות מביאה סהם גלי הוכרת שס ר"י עליה. ובמילכתא פ' ימרו בפסוק במשך הויול איתא להא
ד"י יסי' ולא נלמד שס הא דוכן מנינו: **שם ואית צ"ה דוכתא בוי דשרדו ביה פשיפי דאית**
צ"ה בוי. כל"ל: רש"י ד"ה אל בול. שהשיבנה ע"יו. הס"ד ומה"ד נבחרלקה. וגם כ"י
ימות החורף בוי שהתה שבינה בוי ביום קבלת בוי. כל"ל. וכה"ע ע"י:

דף כב ע"א גמרא כי חוינא בת ישראל דיהבו נכרים ע"ה עניניהו בוי. כל"ל:
שם אמרת יזי יזי כ"י. כל"ל גלל ו': שם א"ר"ם בכובי דצידדיו. כל"ל
צ"מ וכה"ע ג"ן: רש"י ד"ה תור וירקון. ומ"א תור דבמנחותי' דהתענדו. כל"ל
לכאורה נראה מזה דלוי צעטס הרב"צ שהביא הר"ן דהיכא דמי מתריעין היינו גלל תענית
וכריע. ואיך י"ע על הר"ן שכי דרש"י סבור דכל היכא דמי מתריעין מחענין ומתריעין קאמר.
ועיי' בה"ש פ"ב מל"ל מענית הלכה י"א:

דף כב ע"ב גמרא מאי כי ההלית בוי מ"מיר שששו כ"כ גופו ככברה. עפרש"י.
ולגמ"ר דרש"י תלמי כמו פלוגתי מגורת הכפוליס ופרשו מלל ור"ל נעשה
מלל ככנה לטון המדרש צ"כ פ' פ"ב שארין חלוה ככנה: שם שא"א את ר' א"שגור
עד היבן בוי. כ"י דל"ל בלא י' והוא ר"א כן פת: רש"י ד"ה ת"ש. דקתני בוי האי
דשינא בוי. כל"ל ומינת חדל למחוק:

דף כד ע"א גמרא ושרה דג מן הים בוי. הגנ"א מנדל דברי החוס' צ"י העלל (פ)

עוללות חלק ד עמוד ה מאמר תקמ תקמא עמוד ג"ח אפרים קעד

צוודאי ליקות המאורות - ד ציטול החורה שנמשלה לעץ חיים זהו שאמר ועל קוצני אילנות טובות - וזולת העצמים אלו שהנחנו נמצאו עוד כמה טעמים בהעדר הדקיקים - או לפי שלא הוכיחו את בני דורם כמ"ש רז"ל ה' במשפט יבא עם זקני עמו ופריזו אס פריס העלו זקנים מה העלו אלא עם זקנים על שלא מיחו בשמים - וזה מר"ג אס מקבלים תוכחה שהזקנים ראויין לעונש - ואס אינן מקבלים תוכחה ח"כ הזקנים טוב מותם מחייהם - או לפעמים הנדיק קל בדעתו להרשיע לפיכך הוא נאסף מן העולם כדי שימות זכאי ואל ימות חייו. כמ"ס בחנוך ואינו כי לקח אוהו אלהים פירש"י שהיה קל בדעתו להרשיע בו - או לפעמים הקב"ה חושב להביא אצדון לעולם והוא מאסף הנדיקים כדי שלא יראו בדעתם כמו שמצינו במחשבתו שנאסף קודם המצול - או לפעמים הוא נהפס בעטיו של נחש ושמעתי אומרים שזהו סוד אמרו וכי יהיה בל"ש חטא משפט מות והומת ותלית אוהו על עץ וכל איש הוא לשון השיבות ור"ל כשימות אדם רבוב אז יתלו מיחתו בעץ הדעת שאכל ממנו אדם והיינו בעטיו של נחש - או לפעמים הנדיק נאסף שלא יראה ביציאה לתרבות רעה אחד מיוצאי חלוצי דמו שמצינו באברהם שמה ה' שנים קודם זמנו שלא יראה את עשיו ואלא לתרבות רעה - או לפעמים הקב"ה מעניש את הנדיק אפילו על שגיחה קטנה שעשה כי הקב"ה מדקדק עם הנדיקים כחוט השערה כמ"ס וסביביו גשערה מואד וכל הפירושים האלו יכלו אומרו כי מפני הרעה נאסף הנדיק או מפני רעת עלמו או רעת זולתו או רעה ממש או רעת המעשה אשר לא יעשו הן של זולתו הן של עלמו - ובעקידה שרשת ויחי פי' על ד' דברים מאורות לוקין ע"ד ד' כיתות אין מקבלות פני סגינה כו' ע"ש וכל הדיעות הללו נרמזו באומרו חזו לזיפרי דעבדי ליה עולא כו' שהאפרים רמזו לנדיקים המנינים כול כדרך שנהפך במקומו או נוכל לומר שהאפרים רמזו לרשעים החומסים ודוכסים זה לזה כמנהג העופות ועבדי ליה עולא רמז למה שאמר והיה במחשך מעשיהם כי יסחירו מעשיהם מולאתם ופירוש זה יכלול כמעט כל הדרכים והעצמים שהנחנו זהו מפורש למדין במעט התבוננות :

תקמא כי אס מקום ב' אומר לנפש לשארו
זה ת"ח שהכל ב"א לשארו הקרוב אליו בקרוביו רמז באן שתלמיד חכם שמת הבל חייבין להתעסק עמו בראיתא פרק ואלו מגלחין ת"ח שמת הבל קרוביו קרוביו ע"ד אלא אימא הבל בקרוביו כו' :
זהו שאמר כ"א לשארו ואין שארו אלא ת"ח כד"א שארית ישראל לא יעשו עולה וגו' או שאר הוא גשון מזון מלבן שארה כסוהה כו' זה"ש כ"א לשארו היינו למי שמזין אותו ע"ד אומרו כל העולם ניזון בשביל חנינא בני כו' - זה"ש כ"א לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו וגומר והקדים רבו לאביו ואמו ע"ד שארו"ל

צעוניך כדי שיהיה מזורו ללאה בעקבותם ולעשות כמעשיהם ולא תצטרך לסמוך על זכותם שהמה ירעו אותך כי נבחר להנהיג את עצמך בלא עזר זולתך ומאד העללה שדך עברתי על סדך והנה עלה כלו קמשונים כו' ובידך לתקנו ולגדור פרטותיו כאמור - גם נראה לפרש כל המאמר על ד' דברים מאורות לוקין כו' בדרך אחד כי לפוס ריהעא יתן ד' סיבות המסבבים שהנדיקים שואלין נפסם למות ואין להם חפץ לדור באהלי רשע - בזמן שהעולם מזויף מהובו שאין הוכס ככנס שרבים עתה עמי הארץ דוכרי שלום עם רעיהם ורעה בלצבס וכס"בה זו אין החכמים יודעין להשמר מן הרשעים כי ידמו להם כלאהבים וח"כ טוב מותם מחייהם - ב בזמן שהרשעים מהנשאים וידם תקיפה על החכמים ורשע מכחיר את הנדיק ח"כ למה זה להם חיים - ג בזמן שיד הרשעים תקיפה עד שהם מסבבים ציטול החורה כי לא די שאין מחזיקין ידי לומדי תורה אלא אפילו שהם מסבבים להיות להם ברכים כושלות וידיים רפות בחורה ח"כ בהעדר החורה שהיא עץ חיים למחזיקים בה נבחר מות מחיים - ד בזמן שלומדי דין ומשפט הם שופטי הארץ כמנהג דורינו והרשעים פרוצים בלשון שקר להעיד מה שלא ראו ולא שמעו וכס"בה זו הם מכשילים את השופט ועל ד' סבות אלו אמר המשורר הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' נתן טעם וסיבות למה שמצינו שגמר חסיד מן הארץ וביאר כל ד' סיבות אלו - א כנגד מה שהם עדי שקר וגורמין לו להטות דין זה"ש הוא ידברו וגו' - ב מה שאין חוכם ככרם והם צבועים כאמור זה"ש בלב ולב ידברו - ג מה שהם מתנשאים לאמר מי אדון לנו זה"ש יכרח ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות וגו' מי אדון לנו וגו' - ד העדר החורה זה"ש אמרוה ה' אמרות טהורות וגו' וסמך ליה אחה ה' השמר מן הדור זו לעולם וגו' - או יאמר הוא ידברו איש את רעהו שפה חלקות בלב ולב ידברו כל המקרא מדבר בצבועים כמבואר מפשוטו - ועדות שקר נרמז כמה שאמר משוד עניים מאכפת אציונים וגו' כי כס"בה העדות העני עשוק ורצון צדינו - ועל ד' סיבות אלו אחה ה' השמר מן הדור זו ר"ל חשמונר הנדיקים והחסידים מדור מקולקל כזה - ועליהם אמרו על ד' דברים מאורות לוקין או שלקוי זו הוא העדרם לגמרי מן העולם או רמז שאפי' בחייהם המאורות לוקין דהיינו החכמים לקו מן הרשעים ד' כיתות אלו - א כה הצבועים זהו שאמר על כוהבי פלסתר ופי' רש"י שערות מזוייפים והוא החוקק חקקי עמל ואון בלבו ובחפזות יתהלל לאמר לא פעלתי און ואין ברוחי רמיה - ב כה משידי עדות שקרים הוא כפשוטו ממש - ג ההתנשאות והרוממות למי שאינו ראוי לה זה"ש ועל מנדלי בהמה דקה כי הרשעים נמשלו כבהמות נדמו ולמישוע איכותם וכמותם נמשלים לבהמה דקה ובזמן שהבריות מגדלים אותם על הנדיקים זהו

תקמ דרך שני במאמר על ד' דברים לוקין הכאורות וביאור מזמנו כי גמר חסיד בלצבס וכס"בה זו אין החכמים יודעין להשמר מן הרשעים כי ידמו להם כלאהבים וח"כ טוב מותם מחייהם - ב בזמן שהרשעים מהנשאים וידם תקיפה על החכמים ורשע מכחיר את הנדיק ח"כ למה זה להם חיים - ג בזמן שיד הרשעים תקיפה עד שהם מסבבים ציטול החורה כי לא די שאין מחזיקין ידי לומדי תורה אלא אפילו שהם מסבבים להיות להם ברכים כושלות וידיים רפות בחורה ח"כ בהעדר החורה שהיא עץ חיים למחזיקים בה נבחר מות מחיים - ד בזמן שלומדי דין ומשפט הם שופטי הארץ כמנהג דורינו והרשעים פרוצים בלשון שקר להעיד מה שלא ראו ולא שמעו וכס"בה זו הם מכשילים את השופט ועל ד' סבות אלו אמר המשורר הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' נתן טעם וסיבות למה שמצינו שגמר חסיד מן הארץ וביאר כל ד' סיבות אלו - א כנגד מה שהם עדי שקר וגורמין לו להטות דין זה"ש הוא ידברו וגו' - ב מה שאין חוכם ככרם והם צבועים כאמור זה"ש בלב ולב ידברו - ג מה שהם מתנשאים לאמר מי אדון לנו זה"ש יכרח ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות וגו' מי אדון לנו וגו' - ד העדר החורה זה"ש אמרוה ה' אמרות טהורות וגו' וסמך ליה אחה ה' השמר מן הדור זו לעולם וגו' - או יאמר הוא ידברו איש את רעהו שפה חלקות בלב ולב ידברו כל המקרא מדבר בצבועים כמבואר מפשוטו - ועדות שקר נרמז כמה שאמר משוד עניים מאכפת אציונים וגו' כי כס"בה העדות העני עשוק ורצון צדינו - ועל ד' סיבות אלו אחה ה' השמר מן הדור זו ר"ל חשמונר הנדיקים והחסידים מדור מקולקל כזה - ועליהם אמרו על ד' דברים מאורות לוקין או שלקוי זו הוא העדרם לגמרי מן העולם או רמז שאפי' בחייהם המאורות לוקין דהיינו החכמים לקו מן הרשעים ד' כיתות אלו - א כה הצבועים זהו שאמר על כוהבי פלסתר ופי' רש"י שערות מזוייפים והוא החוקק חקקי עמל ואון בלבו ובחפזות יתהלל לאמר לא פעלתי און ואין ברוחי רמיה - ב כה משידי עדות שקרים הוא כפשוטו ממש - ג ההתנשאות והרוממות למי שאינו ראוי לה זה"ש ועל מנדלי בהמה דקה כי הרשעים נמשלו כבהמות נדמו ולמישוע איכותם וכמותם נמשלים לבהמה דקה ובזמן שהבריות מגדלים אותם על הנדיקים זהו

וע"כ לא האמין בהשאלת הנפש, ועשה ממיחת הבנים האלה ישכיל ויבין כי יש השאלה לנפש כי ע"כ צאו אלה לעולם כנ"ל מ"א).
 מפני מה בניו וצנתיו של אדם מתים כשכן קטנים וכו' מפני שלא צכה והתחבל על אדם כשר. ו"ל מדה צמדה דכתיב צנני אהרן בגדיכם לא תפרומו [וכו' ואחיכם] כל בית ישראל יצכו [ויקרא י' ו'], וקשה ליבא צארעא, אהרן וצניו הקרובים אל יתחבלו וכל ישראל יצכו. אבל הענין דוד המלך ע"ה אמר אחר שכבר מת הילד אני (שב) [כולך] אליו והוא לא ישיב אלי [שמואל צ' י"ב כ"ג], ר"ה צוה צודאי מעטס הוא לא ישוב אלי אין טענה שלא לצכות בכיית הפרוד והגזוד, אפילו חיים הנפרדים ואינם עתידים להתקרב זה אל זה צמברה צוכים, אך עיקר הטענה כי אחר שאי אפשר להשיבו ע"י הצבי ורק משום הפרוד והלא סיפו לשוב אליו ולמה יצכה. וכו' צדוד המלך ע"ה עם צנו שעתיד להיות עמו צמחיתו, אך צסילוק ח"ה כאלו ב"ב) מאן ספון מאן חשוד ליכנס צמחיתו לעמוד לצב, וא"כ לריך לצכות בכיית הפרוד, ע"כ אהרן וצניו שיכנסו לעמוד למחית גדצ ואציבוא אין להם לצכות, אבל כל ישראל יצכו כי מי יזכה ליכנס צמחיתס, וכו' זה שאינו מתחבל על ח"ה כאלו צטות שיצוא אליו כאצ אל צנו צדוד המלך ע"ה, ע"כ מדה צמדה יענש צסילוק צניו ח"ו ב"ב).

כי נח נפשיה דרב ספרא לא קרעו רצן עליה אמרי לא גמרינן מיניה אמר לכו אצוי מי תניא רבצ שמת חכם שמת תניא ועוד כל יומא שמעתייה צפומין צבי מדרשא. ל"ע כיון שהעיד אצוי שכל יומא שמעתייה צפומין, הכי גמירו מיניה עובא, אי"כ מעיקרא מאי קס"ד דרצנן דלא קרעו עליה דרב ספרא. והכלע"ד דרב ספרא כשמו כן הוא כותב ספרים, וחידושי אמריו השאיה אחריו צאופן שאע"פ שלא למדו עדיין מ"מ כיון שספרי עדיין [קיימים] יהיה שמעתייה צפומי וחייבין לקרוע עליו מ"ד).

סבור מה דבוב הוב וכו'. מצואר מה דאדם אחר שאינו חכם מה דבוב הוב, וכיון שלא קרע צשעת יליאת נשמה שוב לא יקרע, והוא פשוט לפע"ד מ"ה).

ראוי היה רבינו שחשרה עליו שכינה אלא שצבל גרמה ליה. צני צבל לא כצדו לומדיה כראוי, משום כן אחז"ל ראוי וכו' אלא שצבל גרמה לו, פ"י שמחזיקיה אינם שמחים בצבדו הבורח מ"ו).

ראוי היה רבינו שחשרה עליו שכינה אלא שצבל גרמה ליה מחיב ר"ג וכו' היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן צארן כשדים טפה ליה אצוה צסנדליה א"ל וכו' מאי היה שהיה כבר. ר"ל שכבר התחיל צארן ישראל. והענין כי אופן הנצואה ופעולת הנסים הוא ע"י ג' לרופי שס ב"י"ה ה"י"י יה"ה, והוא גמעריא ס', ויחזקאל כבר השיג היה אחד צכויותו צארן ישראל, ולכן זכה עתה לכמשוך עליו באמרות, וזה הוא היה היה דבר ה', שכבר היה, ר"ל היה ה' כבר השיג צארן ישראל מ"ו).

הספד והאצילות על מה הוא רק למאמינים בהשאלת הנפש ועדיין נשמחו קיימת עומדת מגנה עלינו, כאשר צארתי צמקום אחר ע"ד אחים הספידא דהתם קאימנא [שם ק"ג ע"א] פ"י כי הצבחה אשר צמיחתה היא נכרתת מהעולם הזה לגמרי אין מקום לצכות ולספוד צמיחתה, אפילו אם יהי לו עי"ז הספד גדול מאד, מה שאין כן עם ה' אלה אשר נשמחם קיים נלחי ראוי לצכות, כי כל מה שיש לו יותר חיות אין התחומין ראוי להתקבל עליו, וע"כ הצויר צנים אחס לה' אלקיכם לא תחגודדו ולא תשימו קרחה צין עיניכם למת [דברים י"ד א'], דהואיל ואנחנו צנים ונשמחנו חלק ממנו ית"ש עומדת קיימת, הוב אמניא שישומו אפילו קרחה למת, קמ"ל אעפ"י צבנים אחס מ"מ אל תצכו למת יותר מדי לעשות קרחה ח"ו, וכן היה דצרי רצ הואיל והתם צעולם הצא קאימנא קיים נלחי ע"כ אחים הספידא. והנה רוח הצבחה יורדת היא למטה לארץ נמלא שהיא נקצרת וחיותה עמה היינו רוחה, אמנם אדם הישראלי גופ"י צלה צעפרא ונשמחו היינו חיותו עולה ומשמש למעלה, אמנם מי שמכחיש זה ראוי לו שיהי גם הוא מהיורדין ואינם עולים. וצוא אל המכוון צעזכ"י, כי המתעלל צהספדו של חכם לא יאומן שיאמר שאין הספד לנו צמיחתו, כי זה יבין כל פתי צהשקפה ראשונה צהספד הרצ הזה, ומה שזה מתעלל אין זה כי אם רע לצ שאינו מאמין בהשאלת הנפש כלל, ומה יצכה על מה שעבר וצטל מן העולם, וא"כ ענשו של זה צבר אמור שימות גם הוא צבחה מצלי שחשאר נפשו, וזהו ראוי לקוצרו צחיו, פ"י עם חיוו שחיוו נקצרת עמו כמו רוח הצבחה היורדת למטה לארץ.

והנה הראי ברורה להשאלת הנפש הוא צמות ילדים אשר אין צבם כל מוס וחטא, והלא הקצ"ה ית"ש פועל חכם לא יעשה דבר לצטלה, ומה הועילו הילדים האלו צעולם הזה שצין לילה היו וצין לילה מתו, האמנם אותם שזכו לענות אמן יהא שמי רצא מצרך וחצ"ר זכו אצותם ושמה לכך צאו, אך קטנים שלא הגישו לכלל שנים לענות אמן יהא שמי רצא יכדומה, קשה לאיזה תועלת נצראו, ומ"מ צזכרים אפשר שזכה האצ צמליה מילה שלהם, אך צנקצות קשה. והנה אמרו צספרים קדמונים שכל כיוצא צזה הוא גלגול אדם אחד שנגזר על הנשמה ההיא צער גלגול על כך וכך ימים, וצאו לעולם וקבלה הנשמה עונשה והלכה לה. ואכתי לריכים לחקור מה חטא האצ הלזה שנתן לו הקצ"ה בן כזה שעתיד ללאת מן העולם צמעט זמן, ולא יזכה צו לשום דבר ולא יהי לו צו אלא הצער והאצילות. ועי"ז החקירה אחז"ל מפני מה צניו וצנתיו של אדם מתים כשהם קטנים דייקא, דאלו הי' קלח גדולים היינו אומרים שזכה צבם האצ, אבל להיותם קטנים וגם צנתיו דייקא שאפילו מלות מילה לא זכה על ידה, ואמר של אדם, פ"י כי אין החקירה עליהם כי אולי הי' נשמה שהי' לריכה להתגלגל, אך החקירה על האצ מדוע אירע לו כזה, וצאה החשוצה על שלא צכה והתחבל על אדם כשר,

מה) שו"ת יו"ד סי' שכ"ג ד"ה תלמוד.
 מו) דרשות קכ"ג ג' ד"ה אחז"ל.
 מז) שם שי"א א' ד"ה ולהרצ. ועע"ש.

מא) שם ש"ח ב' ד"ה אחז"ל.
 מב) קטע זה גלקט מתוך חספד על כמה מגדולי הדור ההוא.
 מג) שם שפ"ד א' ד"ה אחז"ל (השני).
 מד) דרשות שי"ד א' ד"ה יוש. וכ"כ בתו"מ במדבר ל"ה ג' ד"ה ועוד.

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קמן

(דף כד ע"ב - כו ע"ב)

שמחות נ"ל דגרסינן בן ג' שנים יוצא במטה ר' עקיבא ב' פירש ד"א בני ג' ב' ע"כ. כ"ל לפי גירסא שלפנינו הוא דמוק מאי פליג ר' עקיבא אח"כ דמ"ק מלה הדבר נ"צ מושג ולר' עקיבא מולה צנן שנה ל' אצל לגירסת מנ' שמחות אחי ספיר דפליג ר' עקיבא אח"כ ולא צני ג' שנים ודו"ק: תוס' בד"ה דר"א אמר ב' ובין ר"ה ל"כ"ב ד' נקט ליה בתר יוב"פ שני ימים ומגלח ב' מיהו אין נראה ב' היבא נדהג ב' זה שלא נדהג ב' ל"א אמרינן ב' דדוקא בהכי אומרים ב'. כ"ל: תוס' בד"ה א"א קרוביו ב' בתר מועדא לעבדי ליה ב' כגון ברגא ולקמן ב'. כ"ל:

דף כה ע"א תוספות בד"ה ור' יהוא ב' בא והכי ב' משמע ב' משמע דוקפיה רבי ב'. כ"ל:

ח"א דף כה ע"א שבע הבוכה על אדם כשר מוחליו לו ב'. מפורש עסק האורג ל' : למה זה דומה ל"ס"ת ב'. פרש"י דמורה קרייה נר שנאמר ל' כי נר מזה ומורה אור ושמחה ב' ע"כ. מקרא דמימי התורה גופה קרייה אור אצל ר"ל דומה ל"ס"ת היינו המלות שכתובים בס"ת ש"ע" הנשמה מקיים אותם האדם באברי הגוף: **סדר א"תובי ס"ת אפוריא ב'.** פרש"י לומר קיים זה מה שכחזו בה ע"כ. להכי אמרינן ב"ק ל' ג' הוי חוקיה ועשו לו בן וע"ש תוס' ל' משום דמקוה גדול ביותר היה בתורה ונמששים טובים וענינו כמ"ש כי הת"מ דמיון הס"ת הגוף לגיול הס"ת ואומיות פורחות לנשמה וכיון שמת הס"ת הנשמה פורחת מן הגוף וכיון דבתיי שיהי הנשמה זו לא כ"ל ל' לישב לגבה הסתא שהנשמה יראה מן הגוף כמ"ש וענין ללא לשלולי דרך גנות במקום שאין מוחות דהוי כמו לועג לרש ל' : שנאמר ויריבו את ארון ה' על עגלה הדשה ב'. משמע ליה דהיינו אותה עגלה הדשה הנזכרת כבר שגברו פלגשים ולכן לא הויר שהיו נמי פרות עלות אשר לא עלה עליהם עול אלא שלא כל האויר רק עגלה הדשה שגברו פלגשים מטעם דקאמר דאין לפרוקו מעגלה זו לעגלה אחרת ואע"ג דזה שהרכיבי דוד על עגלה עשות היה צדו כדאמרינן פרק א"ל ל' והיה לו לישא את הארון כחוק מ"מ למדנו מניה לפי טעמו שנאמר עגלה שגברו פלגשים משום דאין לפרוקו מעגלה לעגלה ל' : מזה היה שהיה כבר ב'. כפי שני פרש"י אחת נמדרש ילקוט ל' ענינו זה ומפיק ליה מלשון הכפול היה היה דבר ג' הוי חוקיה עמו עגלה עמו כמ"ל: **הוינא בר תמני סרי שנין ולא חזי ל' קרי ב'.** דהיינו שהיה נר ח"י שנין שהוא שיעור שנים לישא אשה כדי שלמוד תורה נטהרה כדאמרינן ב' ואתי לא נשאתי אשה או ולמדתי נטהרה ולא לחימי קרי: **וינא חד איתחבבא ב'.** עיין פרש"י והסופר בפרק יחסין דלרין שהיו אוחיות שדי נראות מבחין בקשר של תפילין ע"כ ל' וענין מ' יום להטענות לפי שהתפילין הם כמר התורה כמ"ש ה' נפי' האומר ל' ע"ש התורה ניתנת למ' יום: הוי גני יהודה ב' קם בהדיה עמודא ב'. ע"פ ה' זה נספר וחסין:

דף כו ע"א תוספות בד"ה ואחד השומע ב' מן העדים שאומרים זה ואם ב' את יובי אין קורעין ע"ו ב'. כ"ל: תוס' בד"ה משבם ומשי"ח ב' דאימר מילתא יתירתא הוא דמגולחי זקן ומתגודדים לג' בתיב בהאי ב' מכל מקום לא תילוף מינה מעומד ל' ע"כ. ור"ה לומר דלימא הכי נמי הכא מילתא יתירתא עידי דללת"ה מגולחי זקן ומתגודדים הכי נמי כדפרכינן לעיל ל' ג' קריעה מעומד דללת"ה ויגז רשאו הכי נמי ותילוי דלא שייך למפרך הכי דלא נילוף כלל קריעה גופיה ומש"ה הכא יליף ספיר קריעה גופיה מה שאין כן לעיל נהי דגמרת קריעה מכל מקום מעומד לא ינלף מכח דך פירכא וק"ל:

ח"א דף כו ע"א דבב דהו"א ישראל בצלתי מרתיבין ב'. ומשמע חסד ורז כמ"ס פ' י"ג ל' מ' שיש לו חולה צניחו יך אצל חסד ויבקש עליו רחמים דתפלתו נשמעת: **ע"ה הפסיק הענין ב'.** ק"ק על ע"ה ועל בית ישראל מאי עליו הפסיק הענין איכא הכא דהיינו ע"ה והיינו בית ישראל ל' : ברבת השם מנלך דבתרב ב' קורעין בגדים. מפרש"י בפרש"י ישיעה ל' על ששמעו גיפוסי השם והיא כמו צרכת השם ע"כ: **מאי ש"ש דלתות וארבעה ב'.** ר"ל אחת לא משג לשופרה עד אחר שקרא ג' דלתות וארבעה וקאמר דלא היה מש על כל הפורעניות שזכר ד' דלתות דהיינו ד' פסוקים הקדומים עד שהתחיל לקרוא לו פסוק חמישי היו נריה לראש שהנכרים יהיו ראש ולא אחת כפרש"י וש"ל מן אמרה כי ה' הוגה על רוב פשעה ב' נראה שגמפרש טעם אחר על שלא חש עד אחר שהתחיל פסוק חמישי משום דב' מפרש ל' כי ה' הוגה על רוב כ' ולא זכר שום אזכרה באיכה מקודם זה והוא נחמיו לקדר האזכרות שבהן לשורפן ואע"ג דודאי הא דקריעה נחמך הסופר משמע כל המגילה כמ"ס התוס' מ"מ משמע ליה נמי דקדר האזכרות מדלא היה מושג לשורפה עד אחר פסוק ד' שאין בהם שום אזכרה עד פסוק ה' שיש בו אזכרה כי ה' הוגה על רוב ג' : ערי יהודה מנלך דבתרב ויבאו אנשים משבם ב' קריעה בגדים ומגודה ב'. דהיינו כשלא מבינים לא היו יודעים בחובין הבית ודברך ששמו וקרעו נגדיהם על שראו דברך ערי יהודה בחורבן וקרעו ליה פרש"י שם ל' ונראה הא דנקט תלמודא ערי יהודה בחורבן ולא ערי ישראל משום דהתנא דידן לאהר מוכיח בית שני איברי ולא היו יודעין רק ערי יהודה דלא עלו מצבל צננין בית שני רק שצט יהודה וקמא מצנימין וי' שצטים שגלו לתלם ותפור לא עלו:

דף כה ע"ב תוספות בד"ה ועל רבו ב' קריעה דאין מתאחה וכן ב'. כ"ל: וכ"ה בתוספות שם ט"ו ודו"ק: **בא"ד דמעשה רב דשמואל עביר ב'. כ"ל:**

ח"א דף כה ע"ב אמר דינא הוא דרבה בר רב הונא ב'. ע"פ מ"ש בנמחות ט"ז אי בר אבהן ובר אוריין יאי אי בר אוריין יאי ופי' בר אבהן ולא בר אוריין אישא תיכליה וה"ל רבה בר רב הונא היה מפורסם בר אבהן ובר אוריין שהיה אביו לראש צנבל אצל רב המנונא מפורסם בר אוריין ולא נמלא בר אבהן וע"כ כי מוס' אגיסרלה הוי עבדי יקרא להדי וע"כ צמיתמן היה מכבד כ"ל חנינו כצנוד התורה שהיה להם דבר אוריין הוא עיקר אצל זה הטייעא אמר כי דינא הוא לנרף שרצה בר רב הונא גם בר אבהן וזה ולול כצנוד מורה על רב המנונא ונמשע על כך ופתח הטייקא ע"פ מ"ש הטייעא שילך רבה בר רב הונא קודם גוע וישיש עלה מצבל שהוא רב הונא ועמו ספר מלחמות שהוא רב המנונא וע"י קאת וקיסוד רמו על השמעאלים שנאו לשם לראות הפסדים ונדמו לקאת וקפוד שהם עומות טמאים כמ"ס ל' לא תחם הלך וזכר אצל עורב הוכפלו לראות כבוד ופג' הוא לרוב צמיתת ב' הדקיקים ואמר שק"ף על עולמו ועון הדור הוא סיבת מיחמס ח"ש כי חמס ממנו נפשות שהלדיק לא מה צעונו רק שניתן צד מלאך הקפף ומשחית והוא אינו מבחין בין לדיק לרשע י"ל: ואמר שגב המלאך שמה ויוצא לקראתו ויוצא לקראת ב"ה חדשה. כמ"ס פרק נושא ל' שהמלאך יוצא לקראתו לומר לו שלום ואמר דגם נשמחו היא טהורה וקציה ורוב נפשות ששם חמת כפא הטעור נפשות הדקיקים לרבות צנוד המים ל' שם שמח צנא אליו וכפש הדקיק: **ומתריב הגייעו ראש ב'.** כלל ישראל נמשלו לתמר שאין לו אלא לב א' כדאמר במדרשות בא' האזכרים כב' יעשו ראש בחטאם ואמר על לדיק כחמר כמ"ס כסמוך ולא לאחיה כי הלדיק ישאר כהשארית הנפש לעו"ב וכתמר יפחד לעו"ב: **אם בארזים בפ"ה ב' איתר ב' בחבה ב' בנח"ה שובף נפ"ה ב'.** הפליג בהרבה דמיונות על רב אשי כג' ה' היה זו תורה וגדולה במקום אחד כדאמרינן פ"ד מ' ג' גם שמה הרבה שנים נבט: **חידוש דעתיה.** דהיא דממה ליה לשלמה והוא לאחיה ע"כ. ר"ל שכלה כשלמה ושיהיה אחיה ואינו כי הלדיק יש לו השארות הנפש לעו"ב והא דכמי ב' ו

דף כו ע"ב בפרש"י בד"ה משום כבוד אשה הוא ו"א מן הדין הס"ד ואחר כך מ"ה משום כבוד אביו ו"א מן הדין והוי באיהו ב'. כ"ל: תוס' בד"ה אמר רב נחמן ב' והר"ה הקשה בתוספות מאי ב' מכל מקום אם קרע טפי ב' ע"כ. כ"ל ור"ה ששקפה אלשמה דתוספות לפירוט רש"י מא' וכתב לפרש משום דשיעור קריעה על אביו ואינו עד שיגלה לבו כדאמרינן לעיל מ"ב וקצירה ליה נמי דשיעור הקריעות עד טבורו אי נמי דעד שיגלה לבו לאו היינו שיעורה דעד לבו דקאמר והשתא ספיר קאמר שאין קריעת קרוביו

הנהגות והעדות

"והאברים". כגן מרכינו נראה שרב אשי ביקש מהם לדעת מה יספידו אותו עצמו בפניו ולא את רבינו. ועיין רש"י ת"י. כן צ"ל פרק "אחד" דיני ממונות (סנהדרין דף לו ע"ב) (חבת ציון). כה דכתיבא באגרת רב שרירא גאון. כן ישיעה ג' , נ' , א' , ב' מגילה טו סע"א. כהן עין אריכות ברמב"ן פרשת וישב עה"פ ויבס אותה (בראשית לח, ח). כ"ט ישיעה יט, כד. ל' דף ו ע"א. לאן ע"י שבת דף לה ע"ב. ל' ב' ב"ק דף ט ע"א. ל' ב' ב' דפ"ד נדפס "יקרועי בגדים", ורבינו מגיה ומתגודדים. אמנם עיין ב"ה. ל' תיבת "מעומד" שגמטה בגמ' דפ"ד. ל' דף כא ע"א. ל' ב"ב דף קטז ע"א. ל' ובבא"ה מ' תרין דעס ה' אלו הוכרים, ועל בית ישראל אלו הנשים כמו דמפורש בשמואל א' לא דגם הם נסו מהערים ולכן הפסיק הענין בעל. ל' לך, כב. ל' טן איכה א, ה. מן בירמיה מא, ה. מאן עיין תוס' בסוה"ע בד"ה לפי, ונראה דלזה כיוון רבינו. מ"ב דף כב ע"ב.

שמחות נ"ל דגרסינן בן ג' שנים יוצא במטה ר' עקיבא ב' פירש ד"א בני ג' ב' ע"כ. כ"ל לפי גירסא שלפנינו הוא דמוק מאי פליג ר' עקיבא אח"כ דמ"ק מלה הדבר נ"צ מושג ולר' עקיבא מולה צנן שנה ל' אצל לגירסת מנ' שמחות אחי ספיר דפליג ר' עקיבא אח"כ ולא צני ג' שנים ודו"ק: תוס' בד"ה דר"א אמר ב' ובין ר"ה ל"כ"ב ד' נקט ליה בתר יוב"פ שני ימים ומגלח ב' מיהו אין נראה ב' היבא נדהג ב' זה שלא נדהג ב' ל"א אמרינן ב' דדוקא בהכי אומרים ב'. כ"ל: תוס' בד"ה א"א קרוביו ב' בתר מועדא לעבדי ליה ב' כגון ברגא ולקמן ב'. כ"ל:

דף כה ע"א תוספות בד"ה ור' יהוא ב' בא והכי ב' משמע ב' משמע דוקפיה רבי ב'. כ"ל:

ח"א דף כה ע"א שבע הבוכה על אדם כשר מוחליו לו ב'. מפורש עסק האורג ל' : למה זה דומה ל"ס"ת ב'. פרש"י דמורה קרייה נר שנאמר ל' כי נר מזה ומורה אור ושמחה ב' ע"כ. מקרא דמימי התורה גופה קרייה אור אצל ר"ל דומה ל"ס"ת היינו המלות שכתובים בס"ת ש"ע" הנשמה מקיים אותם האדם באברי הגוף: **סדר א"תובי ס"ת אפוריא ב'.** פרש"י לומר קיים זה מה שכחזו בה ע"כ. להכי אמרינן ב"ק ל' ג' הוי חוקיה ועשו לו בן וע"ש תוס' ל' משום דמקוה גדול ביותר היה בתורה ונמששים טובים וענינו כמ"ש כי הת"מ דמיון הס"ת הגוף לגיול הס"ת ואומיות פורחות לנשמה וכיון שמת הס"ת הנשמה פורחת מן הגוף וכיון דבתיי שיהי הנשמה זו לא כ"ל ל' לישב לגבה הסתא שהנשמה יראה מן הגוף כמ"ש וענין ללא לשלולי דרך גנות במקום שאין מוחות דהוי כמו לועג לרש ל' : שנאמר ויריבו את ארון ה' על עגלה הדשה ב'. משמע ליה דהיינו אותה עגלה הדשה הנזכרת כבר שגברו פלגשים ולכן לא הויר שהיו נמי פרות עלות אשר לא עלה עליהם עול אלא שלא כל האויר רק עגלה הדשה שגברו פלגשים מטעם דקאמר דאין לפרוקו מעגלה זו לעגלה אחרת ואע"ג דזה שהרכיבי דוד על עגלה עשות היה צדו כדאמרינן פרק א"ל ל' והיה לו לישא את הארון כחוק מ"מ למדנו מניה לפי טעמו שנאמר עגלה שגברו פלגשים משום דאין לפרוקו מעגלה לעגלה ל' : מזה היה שהיה כבר ב'. כפי שני פרש"י אחת נמדרש ילקוט ל' ענינו זה ומפיק ליה מלשון הכפול היה היה דבר ג' הוי חוקיה עמו עגלה עמו כמ"ל: **הוינא בר תמני סרי שנין ולא חזי ל' קרי ב'.** דהיינו שהיה נר ח"י שנין שהוא שיעור שנים לישא אשה כדי שלמוד תורה נטהרה כדאמרינן ב' ואתי לא נשאתי אשה או ולמדתי נטהרה ולא לחימי קרי: **וינא חד איתחבבא ב'.** עיין פרש"י והסופר בפרק יחסין דלרין שהיו אוחיות שדי נראות מבחין בקשר של תפילין ע"כ ל' וענין מ' יום להטענות לפי שהתפילין הם כמר התורה כמ"ש ה' נפי' האומר ל' ע"ש התורה ניתנת למ' יום: הוי גני יהודה ב' קם בהדיה עמודא ב'. ע"פ ה' זה נספר וחסין:

דף כו ע"א תוספות בד"ה ואחד השומע ב' מן העדים שאומרים זה ואם ב' את יובי אין קורעין ע"ו ב'. כ"ל: תוס' בד"ה משבם ומשי"ח ב' דאימר מילתא יתירתא הוא דמגולחי זקן ומתגודדים לג' בתיב בהאי ב' מכל מקום לא תילוף מינה מעומד ל' ע"כ. ור"ה לומר דלימא הכי נמי הכא מילתא יתירתא עידי דללת"ה מגולחי זקן ומתגודדים הכי נמי כדפרכינן לעיל ל' ג' קריעה מעומד דללת"ה ויגז רשאו הכי נמי ותילוי דלא שייך למפרך הכי דלא נילוף כלל קריעה גופיה ומש"ה הכא יליף ספיר קריעה גופיה מה שאין כן לעיל נהי דגמרת קריעה מכל מקום מעומד לא ינלף מכח דך פירכא וק"ל:

ח"א דף כו ע"א דבב דהו"א ישראל בצלתי מרתיבין ב'. ומשמע חסד ורז כמ"ס פ' י"ג ל' מ' שיש לו חולה צניחו יך אצל חסד ויבקש עליו רחמים דתפלתו נשמעת: **ע"ה הפסיק הענין ב'.** ק"ק על ע"ה ועל בית ישראל מאי עליו הפסיק הענין איכא הכא דהיינו ע"ה והיינו בית ישראל ל' : ברבת השם מנלך דבתרב ב' קורעין בגדים. מפרש"י בפרש"י ישיעה ל' על ששמעו גיפוסי השם והיא כמו צרכת השם ע"כ: **מאי ש"ש דלתות וארבעה ב'.** ר"ל אחת לא משג לשופרה עד אחר שקרא ג' דלתות וארבעה וקאמר דלא היה מש על כל הפורעניות שזכר ד' דלתות דהיינו ד' פסוקים הקדומים עד שהתחיל לקרוא לו פסוק חמישי היו נריה לראש שהנכרים יהיו ראש ולא אחת כפרש"י וש"ל מן אמרה כי ה' הוגה על רוב פשעה ב' נראה שגמפרש טעם אחר על שלא חש עד אחר שהתחיל פסוק חמישי משום דב' מפרש ל' כי ה' הוגה על רוב כ' ולא זכר שום אזכרה באיכה מקודם זה והוא נחמיו לקדר האזכרות שבהן לשורפן ואע"ג דודאי הא דקריעה נחמך הסופר משמע כל המגילה כמ"ס התוס' מ"מ משמע ליה נמי דקדר האזכרות מדלא היה מושג לשורפה עד אחר פסוק ד' שאין בהם שום אזכרה עד פסוק ה' שיש בו אזכרה כי ה' הוגה על רוב ג' : ערי יהודה מנלך דבתרב ויבאו אנשים משבם ב' קריעה בגדים ומגודה ב'. דהיינו כשלא מבינים לא היו יודעים בחובין הבית ודברך ששמו וקרעו נגדיהם על שראו דברך ערי יהודה בחורבן וקרעו ליה פרש"י שם ל' ונראה הא דנקט תלמודא ערי יהודה בחורבן ולא ערי ישראל משום דהתנא דידן לאהר מוכיח בית שני איברי ולא היו יודעין רק ערי יהודה דלא עלו מצבל צננין בית שני רק שצט יהודה וקמא מצנימין וי' שצטים שגלו לתלם ותפור לא עלו:

דף כה ע"ב תוספות בד"ה ועל רבו ב' קריעה דאין מתאחה וכן ב'. כ"ל: וכ"ה בתוספות שם ט"ו ודו"ק: **בא"ד דמעשה רב דשמואל עביר ב'. כ"ל:**

ח"א דף כה ע"ב אמר דינא הוא דרבה בר רב הונא ב'. ע"פ מ"ש בנמחות ט"ז אי בר אבהן ובר אוריין יאי אי בר אוריין יאי ופי' בר אבהן ולא בר אוריין אישא תיכליה וה"ל רבה בר רב הונא היה מפורסם בר אבהן ובר אוריין שהיה אביו לראש צנבל אצל רב המנונא מפורסם בר אוריין ולא נמלא בר אבהן וע"כ כי מוס' אגיסרלה הוי עבדי יקרא להדי וע"כ צמיתמן היה מכבד כ"ל חנינו כצנוד התורה שהיה להם דבר אוריין הוא עיקר אצל זה הטייעא אמר כי דינא הוא לנרף שרצה בר רב הונא גם בר אבהן וזה ולול כצנוד מורה על רב המנונא ונמשע על כך ופתח הטייקא ע"פ מ"ש הטייעא שילך רבה בר רב הונא קודם גוע וישיש עלה מצבל שהוא רב הונא ועמו ספר מלחמות שהוא רב המנונא וע"י קאת וקיסוד רמו על השמעאלים שנאו לשם לראות הפסדים ונדמו לקאת וקפוד שהם עומות טמאים כמ"ס ל' לא תחם הלך וזכר אצל עורב הוכפלו לראות כבוד ופג' הוא לרוב צמיתת ב' הדקיקים ואמר שק"ף על עולמו ועון הדור הוא סיבת מיחמס ח"ש כי חמס ממנו נפשות שהלדיק לא מה צעונו רק שניתן צד מלאך הקפף ומשחית והוא אינו מבחין בין לדיק לרשע י"ל: ואמר שגב המלאך שמה ויוצא לקראתו ויוצא לקראת ב"ה חדשה. כמ"ס פרק נושא ל' שהמלאך יוצא לקראתו לומר לו שלום ואמר דגם נשמחו היא טהורה וקציה ורוב נפשות ששם חמת כפא הטעור נפשות הדקיקים לרבות צנוד המים ל' שם שמח צנא אליו וכפש הדקיק: **ומתריב הגייעו ראש ב'.** כלל ישראל נמשלו לתמר שאין לו אלא לב א' כדאמר במדרשות בא' האזכרים כב' יעשו ראש בחטאם ואמר על לדיק כחמר כמ"ס כסמוך ולא לאחיה כי הלדיק ישאר כהשארית הנפש לעו"ב וכתמר יפחד לעו"ב: **אם בארזים בפ"ה ב' איתר ב' בחבה ב' בנח"ה שובף נפ"ה ב'.** הפליג בהרבה דמיונות על רב אשי כג' ה' היה זו תורה וגדולה במקום אחד כדאמרינן פ"ד מ' ג' גם שמה הרבה שנים נבט: **חידוש דעתיה.** דהיא דממה ליה לשלמה והוא לאחיה ע"כ. ר"ל שכלה כשלמה ושיהיה אחיה ואינו כי הלדיק יש לו השארות הנפש לעו"ב והא דכמי ב' ו

דף כו ע"ב בפרש"י בד"ה משום כבוד אשה הוא ו"א מן הדין הס"ד ואחר כך מ"ה משום כבוד אביו ו"א מן הדין והוי באיהו ב'. כ"ל: תוס' בד"ה אמר רב נחמן ב' והר"ה הקשה בתוספות מאי ב' מכל מקום אם קרע טפי ב' ע"כ. כ"ל ור"ה ששקפה אלשמה דתוספות לפירוט רש"י מא' וכתב לפרש משום דשיעור קריעה על אביו ואינו עד שיגלה לבו כדאמרינן לעיל מ"ב וקצירה ליה נמי דשיעור הקריעות עד טבורו אי נמי דעד שיגלה לבו לאו היינו שיעורה דעד לבו דקאמר והשתא ספיר קאמר שאין קריעת קרוביו

אן ואף דר"ע מוסיף גם דבעינן אבריו כבן שנתיים עדיין לא ניהא לרבינו מאי פליג ר"ע. ובבבא"ה נתקשה בהו ע"ד רבינו. ופירש דברי התוס' וכוונתם מהמכא משמע דר"ע לחומרא, וממס' שמחות משמע דר"ע לקולא. בן צ"ל "והכא" (מחנה אפרים). בן שבע דף קה ע"ב. בן משלי י, כג. ה' דף ו ע"א. ה' ד"ה א"א. בן כלומר לרב הונא. חן משלי יז, ה, ועיין ברכות דף יח ע"א וקצ"ב דלפ"ז הוא בכל אדם ובגמרא איתא דחכם כבודו דרך פתח. טן סוטה דף לה ע"א. ין ועיין מהרצ"ח משי"כ בשם היערות דבש ע"ד רבינו. ין א' ילקושי ריש יחזקאל, וכ"ה במכילתא בא יב, א. יעל נצ"ל בקידושין (דף כט ע"ב) (חבת ציון). יגן וכע"ז ברש"י מתכ"י ידן קידושין דף טו ע"א. טון ב"מ דף לג ע"א ד"ה ומקריעין. טזן דף נג ע"א ע"ש. יזן ב"ק דף צב ע"ב. יחן ב"ק דף ט ע"א. יטן כתובות דף קד ע"א. כן תגיגה דף יב ע"ב. כאן מדרש נחומא פרשת במדבר סימן טו ד"ה ובדבר. כבן בדפור"ר וע"י

עצב עמה כו'. ר"ל שאינו מחויב להשלים את יום השבת שבתוך ימי האבלות שאע"פ שאינו מתאבל בו עולה למנין, וע' ספר חסידים סי' ת"ט מקור חסד אות ג.

כ"ד ע"א. אותן קרעין מתאחין או אין מתאחין, פליגי בה אבוהו דר' הושעיא ובר קפרא ה"א מתאחין וח"א אין מתאחין. בס' שם עולם אות פ"ח כתבתי דבגמ' התחילו לצדד בתסתיים דאבוהו דר' הושעיא הוא דאמר אין מתאחין דאמר רב אושעיא אין מתאחין ממאן שמיע ליה לאו מאבוהו, ודחו זה, לא מבר קפרא רביה, ור"ל אפשר מבר קפרא רביה וכדמצינו בשבת ק"ח ב דלא ידעינן אי מאבוהו אי מרביה, אמנם בירושלמי דמכילתין פ"ג סה"ח מפורש ר"ח רבא ור' חמא אבוי דר' הושעיא תרווייהון אמרין כולהון אסורין באיחוי, בר קפרא אמר אין לך אסור באיחוי אלא יום הראשון בלבד כו'.

כ"ה ע"א. העומר על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע, למה זה דומה, לפי' שנשרף שחייב לקרוע כו'. יעוין לקמן כ"ז א אר"ח אר"ה הרואה ס"ת שנקרע כו' הכי אמר שמואל לא שנו אלא בזרוע וע' רש"י ותוס' שם וצ"ע.

כי נח נפשיה דרב הונא פבור לאותוכי ספר תורה אפורייה כו'. יעוין בבבא בתרא י"ד ע"א ש רב הונא כתב שבעין ספרי דאורייתא, ויתכן שלכן נקרא רב הונא ספרא דסדרא ירושלמי כלאים פ"ג ה"א. שהיה חכם סופר.

רש"י ד"ח אל עגלה חדשה, אותה עגלה ששיגרום פלשתים כו'. בקרא כתיב ויבקעו עצי העולה וגו'.

ויתבי עלה ארבעין תעניתא, סגולת ארבעים יום לתענית יסודה בעליית מרע"ה למרום אשר לחם לא אכל ומים לא שתה ארבעים יום, וכן מצינו בבבא מציעא ל"ג סע"א יתיב רב חסדא ארבעין תעניתא כו', ושם פ"ה א רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא כו', ובירושלמי כלאים פ"ט ה"ג ר"י צם תמנין יומין (פעמים ארבעין), ובמדרש משלי פ"א משלי שלמה כו' שישב ארבעים יום והיה מבקש חכמה וכו'.

ע"ב. דינא הוא דרבה בר רב הונא ליעול כרישא כו'. יעוין בשבת נ"א סע"ב לוי בריה דרב הונא בר חייה ורבה בר רב הונא הוו קאזלי באורחא קדמיה חמרא דלוי לחמרא דרבה בר רב הונא, תלש דעתיה דרבה בר"ה כו', ויעוין בס' חסידים סי' ט"ז שכתב: אין עגוה נהגת לעוה"ב ולא שום אדם יכול לכבד חבירו כו', ובמקור חסד שם אות י"ב.

ועמו ספר המלחמות, את והב בסופה (ע' קדושין ל"ב) בעוד שבהיותם בחיים ילחמו במלחמתה של תורה.

רובב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק. ע' זהר חדש נח כ"א א במהנ"ע: מגיעים לשער השביעי שהוא ערבות וכל נשמותיהם של צדיקים כולם שם וכו'.

אל רב אשי לבר קיפוק ההוא יומא מאי אמרת כו'. בספרי לתקר שמות וכנויים בתלמוד (ע' יא) הערתי כי "בר קיפוק" אינו שם עצם ובדק"ס מביא שבכתי"י "בן קיפוד" וזהו כינוי לספרן על שמדרכו לילל ע' ישע"י ל"ד י"א קאת וקפור.

בנחל שוטף נפלה חכה כו'. ע' הגהות הגרצ"ח וראה בדק"ס אות פ' מכת"י נפלה חרבה, וכלה"כ (איוב י"ד יא) ונהר יחרב ויבש. ר' חנין חתניה רבי נשיאה הוה, לא קא הוו ליה בני, בעא רחמי וזהו ליה, ההוא יומא דהוה ליה נח נפשיה כו'. בע"י הגירסא: ההוא יומא דבעי למימהליה נח נפשיה כו' אסיקו ליה חנן על שמיה, וראה במקור חסד לס' חסידים סי' תתש"מ אות א.

כי נח נפשיה דר' יוחנן פתח עליה ר' יצחק כ"א קשה היום

לישראל כיום כא השמש בצהרים כו'. יעוין בבבא מציעא פ"ד א

דשופריה דר' יוחנן מעין שופריה דאדה"ר שהיה תפות עקבו מכה

גלגל תמה (ויק"ר פכ"ה), וכן הבהיק זוהר גופי של ר' יוחנן

ע' ביכות ה' ע"ב גליא לרעיה ונפל נהורא.

כי נח נפשיה דר"י פתח עליו האי ספרנא ארץ שנער וכו'.

כן הכוונה גם להלן כי נח נפשיה דר"י — פתח עליו האי ספרנא — אחיתי עמודי דקסרי מיא וכו'. וכן הלאה כלהון פתיחות להספרנים.

חרם בגימטריא רמ"ח איברים, ע' רע"מ קרח קע"ח סע"ב. י"ח ע"ב. אמר שמואל מותר לארס אשה כהוה"מ שמוא יקדמונו אחר כו'. עיין בס' חסידים ר"ס שפ"ג ובהגהות ברית עולם מהגר"ר חיד"א שם דהלשון אינו מתוקן כו', ומש"כ במקור חסד שם. אר"י א"ש בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, שרה פלונית לפלוני. בס' חסידים סי' רט"ז אם ראית עשיר שמתחננים בו גדולים דע לך כי העושר לא בא לידו אלא שידע הקב"ה שאם לא יהיה לו עושר לא יתחתן בו לכך הקדים ונתן לו העושר כו' ובמקור חסד שם שלכן גוזרים יחד עם הזוג גם על השדה, וז"ש בויקרא רבה פ"ח שהקב"ה מזווג זווגים ועושה סולמות כו' עיי"ש ובס' חסידים סי' תק"ל מקור חסד אות ל"ד.

דרבה שמעיה להאי גברא דבעי רחמי ואמר תודמן לי פלניתא, א"ל לא תיבעי רחמי הכי אי תזיא לך לא אזלא מינך, ואם לא כפרת בה, הנה הפירוש המובא בהמיוחס לרש"י הכא קשה, אמנם בס' חסידים סי' שפ"ג מובאת הגירסא: ואי לא כפרת בה, (בלי קו למעלה כאלו מקוצר ממלת "בהשם") וכותב שם כך פירושו ואם לא נגזור שתהא אשתך ובתחוננים יכול להיות שתקדים ותשאנה מ"מ לא יתגלגל שתבעלנה אלא תכפר בה ותתן לה גט ותגרשנה כי אין לתפלה מועיל שום ערמה שיוכל לבעול כשלא נגזור כו', ובמקור חסד שם אות י"ג שכגירסת הס' חסידים כן היא גם בכתי"י מינכן ראה דקדוקי סופרים שם וכן היא בעין יעקב.

י"ט ע"ב. תורה הפסרים כו' מטפחת הפסרים אין מנכסין אותן במי רגלים מפני הכבוד. ע' טורי זהב אור"ח סי' קל"ב סק"ב ומש"כ בס' נפש חיה שם.

כו' ע"א. תיר קיים כפיית כו' דבריו ר' אליעזר וחכ"א כו' אר"א בר"ש הן הן דבריו בית שמואי כו'. ראה בס' דרכי התלמוד וחדותיו מחזק"ח ר' אליעזר הגדול.

תורה מה חג שבעה, ובירושלמי רייק אימא שמונה כשמונה דחג כו'. בספרי קב בשמים אות מ"ו הבאתי דרבר זה תלוי במחלוקת ר' יוחנן ור' יאשיה בירושלמי מובא גם בר"ן נדרים מ"ט א ד"ה אע"פ ר"י אומר בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם, ר' יאשיה אומר אחר לשון תורה, מנה"מ באומר קונם יין שאיני טועם בחג, על דעתיה דר' יוחנן אסור ביו"ט האחרון, על דעתיה דר' יאשיה מותר כו', וע' פסחים ע' ע"א וחגותם אותו כו' שבעה שמונה הוי וכו', בחגיגה י"ז ב שמונת ימי החג כו', ובמס' סופרים פי"ט ה"ג, ועיין הושע ה' י"ג והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדיה, וברד"ק שם: כתב רב סעדיה גאון ז"ל פי' חגה שלש רגלים, וכל מועדיה ר"ה יו"כ ושמיני עצרת, הרי שנקרא מועד ולא חג, וע' ירושלמי נדרים ספ"ו ה"ח, ובמל"מ הל' שבועות פ"א ה"א ד"ה אך ראיתי בירושלמי רפ"ו דנדרים אר"י הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם, א"ר יאשיה הלכו בנדרים אחר לשון תורה, מה נפיק ביניהון קונם יין שאיני טועם בחג על דעתיה דר' יוחנן אסור ביו"ט האחרון, על דעתיה דר' יאשיה מותר כו' וראה בהגהותי שם.

תורה אייבן קיים כו' וקשה שהיה לר' חייא לומר אמך קיימת ולא אמא כו'. נודע שר' חייא לא היה יכול לבטאות היטב אות "ח" ע' מגילה כ"ד ב כשאתה מגיע לוחכית לה' לא נמצאת כו', (וכי ממוצא הח'), וע' לעיל ט"ז רע"ב כי בקפרו על ר' חייא אמר ע"י א מי קורא לך בחוץ (שזהו כעין כשאתה מגיע לוחכית הנוכר), וראה בכריתות ח' רע"א מה בבלי אומר בדבר זה כו' שצריכים לדברי עינא, וע' בס' נפש חיה סי' נ"ג סע' י"ב.

ע"ב. רש"י ד"ה אחיו מאמו שלא מאכיו דקרא משמע מאכיו לא מאמו. ע' בתו"כ שם שמודרש לענין ירושה דאזלינן בתר אב ולא בתר אם.

כ"ג ע"א. מנעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן ואמר לאחותה כו'. עיין צוואת ר"י החסיד אזהרה כ"ו ובמקור חסד שם אות ל"ח.

ע"ב. תורה מ"ד כו' בירושלמי מפרש טעמא דאין אבלות נוהג בשבת משום דכתיב ברבת ה' היא תעשירי ולא יוסף

יו א מ"י פ"ו מהל' מה
המורה הל' ט טו"ע
א"ח ס"ג ס"ט ו' ו' ו' ו'
ר"מ ס"ט פ"ו:
י"ח ב מ"י פ"ה מהלכות
הפלה הלכה ו' סג
עשין ט טו"ע א"ח ס"ג
ס"ט פ"ו כ"א:
י"ג ג מ"מ פ"ו ס"ט
הלכה ד טו"ע א"ח
ס"מ פ"ט ס"ט פ"ו:
ב ד מ"י פ"ט ס"ט הלכה י"א
סג עשין ט טו"ע
א"ח ס"ג ס"ט פ"ו:

רב נסים גאון

דין גרמא דעשיראה
ביר. פשוט רבי
שרירא ורבי האי חמורו
דל ר' יוחנן קבר י' בני
זכרים וכי העשירי שבהן
נפל לתוך יורה גדולה
שהיתה ורחת ריחוח
קשה וזקק גמס בשרו
ונמק נטר ר' יוחנן עצם
של אצבע קטנה שלו
וצורה בסדינו ור"י מחם
בה אחריס אית דאמרי כי
נשאר לו בן אחד ושמו ר'
מתנה ושיגור מארץ
ישראל לבבל ללמוד תורה
לפני שמאל:

ליקוטי רש"י

רודף צדקה וחסד
יבצא חיים צדקה
ובכור. ימלא חיים עולות
הנא צדקה וכבוד עולות
היא (קדושין מ). ימלא
חיים צדקה עולות הנא
וכבוד עולות הו"ו (יבמות
קט). אמת. מורה
גבה. (טו). אמת
נבדו. ואם לא תמלא
ללמוד תנחם למוד נכסך
(משלי כג. כג). הולא
הולאות על תלמוד מורה
(ע"ז ג). ואל תמכור.
ואל תמכר נפשך למדמי
נכסך כן אלמדנה נכסך
(משלי טו). תנחם למוד
אחרים (ע"ז טו). דין
גרמא דעשיראה
ביר. נשאר אלו טן אחד
מננו וכו' היה מנחם למי
נפש האללים שהשן של
מה אלו עמל דחנן
נחלות פקד' (מ"ג) כל
שנחם עמל חן מן
השמים והשער והלפורן
וכשנחם חסדו הכל עמל
(רש"י ב"ב קט"ז).
חביבין ע"ד יסורין.
שמתקין עלך (סנהדרין
קא). נחמן לו יסורין
שמתקין אהבה (ע"ב)
(ע"ז). לדרעיה. לנרעו
(ע"פ לקמן ע"ז). שנינו
אחד המרבה. להלא
קרבנות (מנחות ק"ג).
ואחד הממעיט. שיש לו
סגר לממעט כמו
למרה. ובא"ב שייבין
צ"ב לשמים. אלל
קרבנות הוא ממנות
כסופה (ק"י) (לקמן י"ד).
שבישא. ששנתה.
וזמנות כדמתרגמינן
שריגים שישבן (גמ' שם)
(ע"ז) (נ"ה) (ע"ז) (ע"ז)
תפלתו בפניו. לומר
התפלה וכו' מתורפס
ועורה ממנו ואינה
מקובלת (לקמן ל"ג).

הנהגות וצינונים

א) אצל עורן (גליון):
ב) בתי רב"י הגי'
ואיתמא ריב"ל ואמרי
לה במתנתא תנא
אבא בנימין אומר וכו'
בנימין משום איסורא משום
דשכינה במזרח וכו' חמא
אומר שאם נזהר בזה יש לו
בנים זכרים ע"י"ש: [7] בעורן ערך גרם
פ"י אותו עצם שן הזה דאינו
מטמא וכ"כ הרשב"ם בב"ב קטו
ע"א ר"מ ביר סעודה הבראה
לאבל (גליון): [8] ג' תיבות
י"ל הנותן מטתו" יש למחוק
דכור תוס' מתחיל בין צפון
לדרום וקאי על הברייתא דאבא
בנימין דלא תני טעם, ומפרשי
רש"י והתוס' טעמו, ורבי יצחק
הרי" כתב בעצמו טעמו (דבש
תמר) ועיין בספר רצוף אהבה
מובא באסיפת זקנים על ברכות:

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה:

הא דהוה דהו. פי' רש"י לצני ארץ ישראל שריתין שילוח חוץ
לשלה מחנות לא הוה יסורין של אהבה. ומימה דשילוח מחנות
לא היה נוהג אלא בזמן שהיוצב נוהג וצתי ערי חומה^ב. וצמי האמוראין
לא היה היוצב נוהג כדאמרין צמסכת גיטין (פ"ד ק"ג) והיאך היה

מדבר ר' יוחנן מדבר שלח היה נוהג
צימיו. וי"מ הא לן והא להו לענין
טומאה שזוהרין צא"י ולא צצבל:
והאמר רבי יוחנן דין גרמא
דעשיראה ביר. פי' רש"י ללדס חסוד
כר' יוחנן מסתמא לא היו אלא יסורין
של אהבה. ומימה דהא מסיק דהיכא
דלא הוה ליה צניס כלל לא הוה יסורין
של אהבה והרי כמה לדיקים שלא היו
להם צניס (ה). ופי' משום צנות ר' יוחנן
נמי הוה ליה צנות צפ' צמלא דקדושין
(ק"ד ע"א): ונראה לפרש דהכי פריך
והאמר ר' יוחנן דין גרמא וכו' אלמלא
מדהוה רגיל לנחם אחרים נצק ש"מ
דהוה יסורין של אהבה. אבל אינו תלוי
נצק שהלדיקים עלמס פעמים מעונים
ציסורין: (ו) ה"ג לא פ"א אדם זוכה
לשתי ש"חנות. אבל אין לגרוס * אין
אלס זוכה דהא כמה לדיקים וזמן
לשתי שלחנות כגון^ב רבי ודלמרינן
צפרק צמלא דהוריות (ק"ד י"ג):

דינא ב"א דינא. הרבה לדיקים יש
שלוקין צגופס וצממונס אלל הס היו
יודעים שלא היה נותן שבישא לאריסיה
והיו רואים למנוח לו שלא יעשה עוד:
שלא יאה דבר חוצץ בינו לבין
הקיר. אבל מלמא דקדישא כגון ארון
ומיצה אין זה הפסק. אבל מטה נראה
שאין זה קצוע: **אלא** אימא סמוך
למטתי. שלא היה עושה מלאכה עד
שיתפלל. ורש"י פירש אפילו ללמוד
שאסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעתי
מנא ליה. אבל ראייה דשרי ללמוד
קודם דלקמן צפרק שני (ק"ד י"ג)
למרינן דרז מקדים ומשי ידיה ומנך
ומתני פריקיה וקרי ק"ש כי מטא זמן
ק"ש וכו': **כל** הנותן מבתו^ב בין
צפון לדרום וכו'. ולא בין מזרח למערב
ודוקא כשישן עם אשתו מפני שהשכינה
מזויה בין מזרח למערב והיה הדבר
גנאי לשכב אלל אשתו מפני
התשמיש וכן משמע ומוכחי קראי:
המתפלל

דני דחמרא על לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב
אדא בר אהבה ורבנן ואמרו ליה לעיין מר במיליה אמר להו ומוי חשידנא
בעיניכו אמרו ליה מי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא
מאן דשמיע עלי מלחא לימא אמרו ליה הכי שמיע לן דלא יהיב מר שבישא
לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו
ליה היינו דאמרי אינשי בתר גנבא גנוב ומעמא טעים אמר להו קבילנא עלי
דיהיבנא ליה איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקד חלא
ואיזדבן בדמי דחמרא: תניא אבא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער
כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי * ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום על תפלתי שתהא לפני מטתי
מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי"ל^ב צמנין למתפלל שלא יאה
דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר (י) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא: סמוך
למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום דא"ר^ב חמא כרבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן ממתו בין
צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים שנאמר (י) וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים רב נחמן בר יצחק אמר אף אין
אשתו מפלת נפלים כתיב הכא וצפונך תמלא בטנם וכתיב התם (י) וימלאו ימיה ללדת והנה תומים בבטנה:
תניא אבא בנימין אומר ישנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין את חברו ויצא טורפין
לו תפלתו בפניו שנאמר (י) טורף נפשו באפו הלמענך תעזב ארץ ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק
מישראל שנאמר (י) ויעתק צור ממקומו ואין צור אלא הקב"ה שנאמר (י) צור ילדך תשי ואם המתין לו מה שכרו

ובנים. קא סלקא דעמיה הקוצר אח צניו: ארבע מראות. שאת
ומולדתה צרת ומולדתה. צרת עוה כשג שניה לה כסוד הסיכל.
שאת כמנר לכן שניה לה כקרוס צלה^ב: הא לן והא דהו. צא"י שערי
חומה מקדשות צה ומזרע טעון שילוח חוזה להן^ב אין יסורין של
אהבה (פ). צבל שאין טעוין שילוח

והן מוצמ כפרה הוה יסורין של אהבה:
בצנעא. תחת צנדיז: דין גרמא
דעשיראה ביר. זה עלס של צן עשירי
שמת לו: ביר. כמו צר וצר עלס
פחות מכשעורה ממנו (א) צסודרו
לעגמת נפש. וגרמא רצא כר"י לא
צאו לו יסורין שאין של אהבה: דהו
דהו בנים ומתו. הוה להו יסורין של
אהבה שהאללות מכפרת על עונותיו:
גלייה. ר' יוחנן לדרעיה: ונפ"ל
נהורא. שהיה צשרו מזהיק שיפה
היה מאלד כדלמרינן צצ"מ צהשוכר
את הפועלים (ק"ד פ"ד): אי משום תורה.
שלא למדת הרצה כרצונך: אחד
המרבה ואחד הממעיט. לענין קרבנות
שניה צלהי מנחות (ק"ד ק"י). נלמנר
צעולת צהמה ריח ניחוח^ב וצמנחה ריח
ניחוח^ב ללמדך שאתה המרצה וכו': אי
משום מזוני. שאין עשיר: על דא
ודאי קא בבית. על זה ודאי יש לך
לצכות. דני. מציות: תקיפו. החמילו:
יעיין מר במיליה. יפספס צמעשו:
אי איכא דשמיע עלי מייתא לימא.
אם יש צכס ששמע עלי דצר שאני
רריך לחזור צי יודעני: שבישא. חלקו
צמורות הגפן שמתקין מהן צשעת
הזמיר ומנן (צצ"מ ק"ד ק"ג) כשס
שולקין צין קן חולקין צמורות
וצקנים. שריגים מתרגמינן צצנין
(גמ' שם מ): מי שביק לי מידי מיניה.
וכי אינו חסוד צעיימס שהוא גונב לי
הרצה יותר מחלקו: בתר גנבא גנוב
כו'. הגונב מן הגונב אף הוא טועם

טעם גנבה: סמוך למטתי. כל ימי
מהרמי שלא לעשות מלאכה ושלא
לעסוק צמורה כשעמדתי ממטתי עד
שאקרא ק"ש ואתפלל: צפון לדרום.
ראשה ומרגלותיה זה לצפון זה לדרום.
ונראה צעני שהשכינה צמורה או
צמערה^ב לפיכך נכון להסב דרך תשמיש
לרוחות אחרות: וצפונך. לשון צפון
וספייה דקרא ישצנו צניס: תמ"א
בטנם. תמלא ימי הריונס: טורף
נפשו באפו. לך אומר אשר גרמת לך
לטרוף את נפשך צפניך ומה היא
הנפש זו תפלה כמו שנלמד ואשפוך את
נפשי לפני ה' (ש"ה ב): הלמענך
תעזב ארץ. וכי סצור היית
שצצילך שילח (ד) מסתלק השכינה
ועוזב את חציק המתפלל לפניו:
לוא

על תפלתי שתהא לפני מטתי
מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי"ל^ב צמנין למתפלל שלא יאה
דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר (י) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא: סמוך
למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום דא"ר^ב חמא כרבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן ממתו בין
צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים שנאמר (י) וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים רב נחמן בר יצחק אמר אף אין
אשתו מפלת נפלים כתיב הכא וצפונך תמלא בטנם וכתיב התם (י) וימלאו ימיה ללדת והנה תומים בבטנה:
תניא אבא בנימין אומר ישנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין את חברו ויצא טורפין
לו תפלתו בפניו שנאמר (י) טורף נפשו באפו הלמענך תעזב ארץ ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק
מישראל שנאמר (י) ויעתק צור ממקומו ואין צור אלא הקב"ה שנאמר (י) צור ילדך תשי ואם המתין לו מה שכרו

אמר

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) וע"ז ד צ מורה דמני
(ב) ע"י"ש הגירסא,
(ג) לקמן מד. וע"ז,
(ד) צ"ב ד"ק קטו,
(ה) גמ' ו: סנהדרין
(ו) לקמן י"ו מנחות
ק"י. ישנמ לו. יומא מב.
שנוטה טו"ו. (ז) ועיין
סופי נדה מ. ד"ה ואמר,
(ח) נגעים פרק א מ"א,
(ט) כלים פרק א מ"ז,
(י) ויקרא א ט"ז (י) שם ב
ב. (כ) עיין ב"ב כה.
ולקמן סא: (ל) ערכין
כט. (מ) וכו"ה צמ'
דנך ארץ וטא פ"ד,
(נ) וצנא מעלס פה א,
(ס) מגילה יד סוף ע"ב.

הנהגות הב"ח

(א) גמ' ואוקמיה
ואמאי לא לוקים ר"י
לנפשיה: (ב) רש"י ד"ה
הא לן וכו'. אהבה בבבל
שאינן טעוין שילוח הוה
מוצמ כפרה ויסורין של
אהבה: (ג) ד"ה דין
גרמא וכו'. מכשעורה
ממנו שאינו מטמא
במגע והיה נושא
קשור צסודרו לעגמת:
(ד) ד"ה הלמענך וכו'.
שילח מב"ה והנחת
חבידך מסתלק השכינה:
(ה) תוס' ד"ה והלמנ
וכו'. שלא היו להם צניס
וכן יהושע לא מצינו
שהיה לו בנים (ס) ופי'
משום צנות:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא כו'. אין
אדם זוכה כו'. ע"י צמ
ק"ד נה ע"צ מוס' ד"ה
ארבעה:

תורה אור השלם

(א) בחדר ואמת יבפר
עון ויבדאת י"י סור
פרע: (משל מ"ו)
(ב) ד"ה צדקה והקד
יבצא חיים צדקה
(ובכור: (משל כ"א)
(ג) אמת קנה ואל
תמכר חקמה ומוסר
ובניה: (משל כ"ב)
(ד) עשה חסד לאלפים
וימשלם עון אבות אל
חוק בנינם אתריהם
האל הגדול הגבור יי
צבאות שמו:
(ו) וימיה לב. יח)
(ה) ויסב חזקיהו פניו
אל הקיר ויתפלל אל
י"י: (שעיה ל"ב)
(ו) מקמים ידך יי
מקמים מחלך חלקם
בתיים וצפונך תמלא
בטנם ישבעו בנים
ותהיו:
(ז) וימלאו ימיה ללדת
והנה תומים בבטנה:
(ח) באשח כה. כ)
(ח) פרך נפשו באפו
הלמענך תעזב ארץ
ועתק צור ממקומו:
(י) ואיני יח. יד)
(ט) צור ילדך תשי
ותשפח אל מחללקי:
(י) ויבנים לב. יח)

בנימין משום איסורא משום דשכינה במזרח וכו' חמא אומר שאם נזהר בזה יהיו לו בנים זכרים ע"י"ש: [7] בעורן ערך גרם פ"י אותו עצם שן הזה דאינו מטמא וכ"כ הרשב"ם בב"ב קטו ע"א ר"מ ביר סעודה הבראה לאבל (גליון): [8] ג' תיבות י"ל הנותן מטתו" יש למחוק דכור תוס' מתחיל בין צפון לדרום וקאי על הברייתא דאבא בנימין דלא תני טעם, ומפרשי רש"י והתוס' טעמו, ורבי יצחק הרי" כתב בעצמו טעמו (דבש תמר) ועיין בספר רצוף אהבה מובא באסיפת זקנים על ברכות:

מסורת המדרש

ד מנחמה למי סימן ז'. מדגס מהלס מנחמ ה'. ה קה"ר פ"ח פסוק ז'. זכר ח"ל דף קמ"ג ע"ב דף קס"ו ע"ב. ומ"ג דף פ"ג דף ע"ז ע"ב. ו ז"ב דף ע"ה. פד"ח סוף פ"ב. פסיקתא רזמי פרשה י"ד. ו קה"ר פ"ט. מנחמה ור"ל סימן ז"ג. פסיקתא רזמי פ' מ'.

ענף יוסף

ב תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל חמה. וכאורה אין אדם שמחומר קרוין היה זך כל כך. גם בב"ר פ"ח סי' ט' אמרו שמעו בו מלאכי השרת ובקשו לומר לפניו קדוש. וגם ^{הענין} קשה קושיא זו איך אדם שמחומר קרוין היה כך זך עד שמעו בו מלאכי השרת שרצו לומר לפניו קדוש. אך הנה אין ספק כי כשכרא הוא יתברך ארץ ושמים זכי האבות היו. ולכן כשיצר האדם מעפר האדמה זך ובהיר היה. שהיה חומרו מעין לבוש אשר יתלבש אחר ממלאכי השרת כבואו אל העולם הזה. ויראה בדמות איש לרואה אותו. אך כאשר חטא אדם ונתקלה האדמה על ידי השראת כחות הטמאה בה ונתעברה עד היותם כאשר היא עתה ונתעברה גם חומר אדם ואשתו וכל יוצאי יריכו עד גדר איכות אשר הם עתה. גם השמים הם עולם הגלגלים אשר הם נשמיים גם

חידושי הרד"ק
ש"ש עשרה חופות בו.
ב"ר ר"פ י"ח וש"ג.

אמרי יושר

עבד כ"ל אבן יקרה מסוכתך תלת. נראה המשלים המניין בתוך אבני אש התהלכת אבנים מאירות כאש אבן יקרה תרי מחשב או כל מרכה אחת.

באור מהרי"פ

ב תפוח עקבו. פי' העיגול שבעקב הוא דומה לתפוח.

ידי משה

סיפא דקרא רדיש ורבים השיב מעון דקיש על אהרן וכיון שהצדיק אחרים מכ"ש בניו שהיו צדיקים ע"ד שאחז"ל בפרק חלק וד"ל אפשר חזקיה לכל העולם למד ולבניו לא למד לכן נאמר מקרה אחד להצדיק על בני אהרן וק"ל.

ליקוטים

הצדיקים לא שמחו. אולי רייק מסיים תרומתה קרנות צדיק כאומר אתם אל תרמו קרן למעלה לבקש שיתן לכם זה משאלותיכם

במאורי הזמן, כי הן הצדיקים שכל מאווים רק בטוב, ואף הצלחתם כעוה"ז תשרת נ"כ לטוב הנפשי ועכ"ז לא שמחו בעולמו כי לא ניתן להם משאלותם. ומכשי"כ אתם שכל חפצים רק להוללות ורק באמת באחרית תרומתה קרנות צדיק כי להם ראוי להיות ידם רמה גם בהצלחה הזמנית (אשר החוליס). וזיה מכהה. כי היה נופו בעת כריאה פפרי מזוהר יותר מגלגל חמה ולכן היה ראוי לחיות חיי עולם ומה עלתה לו, וענין המחלוקת הי"ג חופות חד עשר ועשר יש בו סוד ידוע לחכמי אמת. ובקצרה וע"ד כלל מאור, כי

צווח להון אצ"יא. קורא להוללים אלליא לשון נופל על לשון שהשמחים בשמחת עוה"ז מביאים צרה ויללה וקינה בעולם ובתנחומא הגי' קורא להם פסוק זה הוללים אלו שהם מביאים אלליא לעולם. תפוח עקיבו. בעקב יש בשר בולט כמו תפוח עגול. ועי' כל זה מדרש משלי בסופו. ופי' אדם הראשון היה לו במה לשמוח יותר מכל דורותיו באי עולם הזה ועכ"ז לא שמח שנתקלקל מיד ולשון התנחומא אדם הראשון לא שמח בעולמו ואתם מבקשים לשמוח בעולמי חסר. שלש עשרה חופות. מאמר זה מבורא היטב באריכות בב"ר ריש פ"י י"ח קחנו משם. נולד לו בן למאה שנה. ועד שלא נולד לו בן משרה הגבירה לא שמח ולאחר שנולד קודם שנשא אשה והוליד בנים לא שמח ולא עוד אלא שנאמר לו בעודו בחור קח נא את בנך וגו' והעלהו שם לעולה. לאחור

עליהם יחלחליות רעות. ר' לוי הנה צוח להון אלליא שמביאין אללי לעולם. (סו) וְלִרְשָׁעִים אֵל תְּרִימוּ קֶרֶן. אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרָשָׁעִים הַצְדִּיקִים לֹא שִׁמְחוּ בְּעוֹלָמִי וְאַתֶּם מְבַקְשִׁין לְשִׂמְחָה. רִישׁ לְקִישׁ בְּשֵׁם ר' שִׁמְעוֹן בֶּן מִנְסִיא אָמַר יְתִפּוּחַ עֵקְבוֹ שֶׁל אָדָם הֵרָאשׁוֹן הִיָּה מִכְהָה גִּלְגַּל חֲמָה, קִלְסָתָר פְּנִיּוֹ עַל אַחַת בְּמָה וּכְמָה. וְאֵל תִּתְמָה, בְּנֵהֲגָ שְׁבַע עוֹלָם אָדָם עוֹשֶׂה דִּיִּסְקָרִי אֶחָד לּוֹ וְאֶחָד לְבֵיתוֹ, שֶׁל מִי עוֹשֶׂה נְאֻה לֹא אֵת שְׁלוֹ, כִּף אָדָם הֵרָאשׁוֹן נִכְרָא לְתַשְׁמִישׁ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְגִלְגַּל חֲמָה לְתַשְׁמִישׁוֹ שֶׁל בְּרִיּוֹתָיו. אָמַר ר' לוי בְּשֵׁם ר' חֲמָא בַר חֲנִינָא שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה חֲפוֹת קֶשֶׁר לּוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגֵן עֶדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל כח

ב) בַּעֲדֵן גֵּן אֱלֹהִים הֵייתָ כֹּל אֲבָן יִקְרָה מִסְכַּתָּךְ אָדָם פִּטְרָה וַיְהִלֵם תְּרִישִׁישׁ שֶׁהֵם וַיִּשְׁפָּה סִפִּיר נִפְךָ וּבִרְקַת וְזָהָב מְלֹאכֶת תְּפִיף וּנְקִבֶיךָ כִּף בְּיוֹם הַבְּרָאָה כּוֹנֵנוּ. יר' שִׁמְעוֹן בֶּן לְוִי אָמַר חֵד עֶשֶׂר וּרְבֵנָן אֲמַרִי עֶשֶׂר, וְלֹא פְּלִיגִי. מֵאֵן דְּעֵבִיד לְהֵן תִּלְתַּת עֶשֶׂר עֵבִיד כֹּל אֲבָן יִקְרָה מִסְכַּתָּךְ תִּלְתַּת, מֵאֵן דְּעֵבִיד לְהֵן חֵד סַר עֵבִיד לְהוֹ חֵדָא, מֵאֵן דְּעֵבִיד לְהֵן עֶשְׂרָה לֹא עֵבִיד חֵד מִנְהֵן. וְאַחַר כֹּל הִשְׁבַּח הַזֶּה, (בראשית ג יט) פִּי עֶפֶר אֶתָּה וְאֵל עֶפֶר תִּשׁוּב. אֲבָרְהֵם לֹא שִׁמְחָה בְּעוֹלָמִי וְאַתֶּם מְבַקְשִׁים לְשִׂמְחָה. נולד לו בן למאה שנה ובסוף אמר לו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קַח נָא אֵת בְּנֵךְ, וְהִלֵךְ אֲבָרְהֵם מִחֵלְךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים. לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים יֵרָאֵה עֵנָן קָשׁוּר עַל גְּבִי י"א מֵהֵם י"א חוֹפוֹת עוֹשֶׂה מֵאֵלוֹ כֹּל אֲבָן יִקְרָה חוֹפָה אַחַת. לֹא עֵבִיד חֵד מִנְהֵן. וְהוֹדַר מִפְּרֵשׁ מֵאֵי כֹל אֲבָן יִקְרָה אֹדֶם פְּטוּדָה וְגו'. וּבִסְוֹף אֲמַר לוֹ הַקְבִּיָּה קַח נָא. אֵין לִפְרֵשׁ שֶׁזֶה הוּא עֵרְבּוּב שְׁמַחְתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ קַח נָא. וְכִי נִצְמַעַר מִזֶּה. דֹּא"כ לִיתָא נְמִי כֹל הַנְּסִיּוֹנוֹת שֶׁנִּתְנַסְּהוּ. כִּי בְּכּוֹלֵם הוּא מִצְמַעַר. אֵלֵא כֹל הִנְהוּ לֹא חֲשַׁב לְהוֹ הַעֲדָר שְׁמַחָה כִּיּוֹן דְּלִטּוּבְתוֹ הוּא שֶׁנִּתְנַסְּהוּ וּנְמַצָּא שְׁלֵם וְהַגּוֹן. א"כ מֵהָאֵי מַעֲמָא נְמִי לִיכָא לְאַתּוּי קַח נָא אֵת בְּנֵךְ לְרֵאִיָּה כִּיּוֹן דְּלִנְסִיּוֹן הוּא. אֵלֵא מָה שְׁלֹא שְׁמַח דְּקִאֲמַר הֵינּוּ מִשּׁוּם מִיתָת שְׂרָה לְחוּד דְּצַעַר זֶה קִיָּים לְעוֹלָם דְּכֹל שְׁמַתָּה אִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹנָה כֵּאלִילוֹ נִחְרַב בְּהַמְ"ק בִּימֵי כְרָא" בְּסַנְהֶדְרִין. וּמֵאֵי דְּקִאֲמַר וּבִסְוֹף א"ל קַח נָא אֵת בְּנֵךְ כִּי הֵינּוּ לְעַנִּין שְׁמַחְתוֹ כִּי שְׁמַח שֶׁנִּתְנַסְּהוּ בְּבִנּוֹ וּנְמַצָּא שְׁלֵם בְּנִסְיוֹנוֹ. וּלְכַסּוֹף נִתְעַרְבָה לּוֹ הַשְׁמַחָה שְׁמַתָּה שְׂרָה. רֵאֵה עֵנָן קָשׁוּר. שְׁמַמְנוּ הַכִּיר כִּי הוּא הַהַר הַמּוֹד אֱלֹהִים לְשַׁבְתּוֹ וּפִי שְׂרָאָה עֵנָן עַב מֵאֵד כֵּאלִילוֹ קָשׁוּר וְאֲחוּז בְּהַר שְׁלֹא

מִתְנַת כְּהוֹנָה

ח'ח'ח'יות. מַשְׁמַנּוֹת כְּד"ל חֲלָלָה שֶׁל רְשׁוּת. צוּחַ לְהוֹן כּו'. קֵלָא לְרַשָּׁעִים. אֲצִיָּי. לוי וְאֲנוּי. דִּיִּסְקָרִי. קַנּוּיִת. עֵבִיד כֹּל אֲבָן וְגו'. עוֹשֶׂה מֵהֵם שְׁלֹשֶׁת חוֹפוֹת. מֵאֵן דְּעֵבִיד. מִי שְׁעוֹשֶׂה מֵהֵם י"א חוֹפוֹת עוֹשֶׂה מֵאֵלוֹ כֹּל אֲבָן יִקְרָה מִסּוּכְתָךְ חוֹפָה אַחַת. לֹא עֵבִיד חֵד כּו'. אֵינוֹ

חידושי הרש"ש

ב אצ"יא שמביאין אצ"י לעולם. עי' לעיל רפ"ז ובמש"כ שם. כל אבן יקרה מסוכתך תלת. מתפרש עפ"י מ"ש חוספות כתובות ח' א' ד"ה שהכל [ברבי חוס' הללו נשמטו מהגאון בעל סה"ד בסדר תנאים ואמוראים אות יו"ד שהביא יסוד זה מדברי ספר ערוגת הבושם] שלשון כל אינו נופל על פחות משלשה. ועמ"ש בב"ר פ' ע"ה.

במאורי הזמן, כי הן הצדיקים שכל מאווים רק בטוב, ואף הצלחתם כעוה"ז תשרת נ"כ לטוב הנפשי ועכ"ז לא שמחו בעולמו כי לא ניתן להם משאלותם. ומכשי"כ אתם שכל חפצים רק להוללות ורק באמת באחרית תרומתה קרנות צדיק כי להם ראוי להיות ידם רמה גם בהצלחה הזמנית (אשר החוליס). וזיה מכהה. כי היה נופו בעת כריאה פפרי מזוהר יותר מגלגל חמה ולכן היה ראוי לחיות חיי עולם ומה עלתה לו, וענין המחלוקת הי"ג חופות חד עשר ועשר יש בו סוד ידוע לחכמי אמת. ובקצרה וע"ד כלל מאור, כי

הדפס מאתר אוצר החכמה

tablet.otzar.org עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

עמוד 201

אברהם אבינו, ולכאורה מאי שייך חליצה לא"א, אלא משום דאיתא במדרש (בראשית פ' מ"ג סי' י"ג) בשכר שאמר אברהם עד שרוך נעל זכו למצות יבמה, לכן מברכים אתר חליצה בחוקיו של א"א*, וביבמות איירי מחליצה ויבום, מסיים לנשים אברהם אבינו קיים כל התורה. ע"כ מהגאון הנ"ל.

[שם דף ל"ז ע"ב]

ב] **ערובין** (י"ט ע"א) ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עובד כוכבים. יש להסביר למה חמיר הבא על הכותית מכל העבירות, משום דאיתא במדרש (פ' לך פ' מ"ד סי' כ"ד פקודי פ' נ"א סי' ה') שאמר ה' לאברהם במה תבחר לבניך בשעבוד מלכות או גיהנם, ובחר בשעבוד מלכות. גם איתא במדרש (איכה פ' א' סי' כ"ט) גלתה יהודה, עכו"ם אינן גולין, אלא אעפ"י שגולין אין גלותם גלות, שאוכלין מפתן וכו', אבל ישראל שאין אוכלין מפתן וכו' גלותן גלות. ולכן לכולם מסיק אברהם מגיהנם משום דבחר להם גלות, לבד הבא על הכותית אשר בטח אכל מפתן, ואיסור פת משום בנותיהן (ע"ז ל"ו) ולא הי' לו גלות, צריך לסבול גיהנם. דבר זה שמעתי מפ"י הרב הגאון האמיתי רשכבה"ג מו"ה ר' מאיר שמחה הכהן אב"ד דווינסק.

[שם דף ל"ח ע"א]

ג] **פסחים** (קט"ז ע"ב) סומא פטור מלומר הגדה, כתיב הכא בעבור זה וכתוב התם בנינו זה, מה להלן פרט לסומא אף כאן פרט לסומין. ופלא איזה שייכות ללמוד הגדה מבן סורר מורה. אמר לי הגאון האמיתי רשכבה"ג ר' מאיר שמחה הכהן דכונת הגמרא כך הוא, דאנו אומרים הגדה על שהוציאנו מעבדות לחרות, ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים, ואילו הוציאנו ממצרים ולא נתן לנו התורה דינו. ואצל סומא לא שייך השתעבדות, כי לא יכול לעשות שום מלאכה, כיון שאינו רואה, וגם חירות אין לו, ולא נאה לומר על סומא עבדות וחירות, ובן סו"מ נידון על שם סופו ללסטם הבריות ויבוזה לאביו ולאמו במעשיו הרעים, וכיון שהוריו סומים אינם רואים בבזיון שעשה להם בנם, ואינו נעשה בן סורר ומורה.

(* עי' משך חכמה פ' לך עה"פ אם מחוט ועד שרוך נעל.

וזה שלמד מבנינו זה, שמראין באצבעו עליו, ואם הוריו סומים שאינם יכולים לראותו אין להם בשת ולא נעשה בן סו"מ. ה"נ פטור מלומר הגדה, כיון שאין שייך אצלו עבדות. ע"כ מהגאון הנ"ל.

[שם דף מ' ע"א]

ד] **ערכין** (ל"ב ע"ב) קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא. עפ"י מאי דאיתא (שבת ק"א) מקום הכתב לא קמביע' לי דכי קדוש אגב כתב הוא דקדוש, אזלא כתב אזלה לה קדושת', משום דמעיקרא לאו לשם גליון חלק קדוש, אלא אדעתא דכתב, וכיון דאזיל לי' כתב פקע מקדושת', אבל הגליון של מעלה ומטה דמתחלה קדושתו רק לשם חלק ואפי' נמחק כתב הספר נמי חלק הוא. כן הדבר כאן, בבית ראשון קדושתו היתה לפי שהשכינה שרוי' בי', וכשחטאו ישראל ועשר מסעות נסעה שכינה (ראש השנה ל"א) נסתלקה קדושתו, משא"כ בית שני הי' חסר שכינה עי' יומא (כ"א) הדברים בין מקדש ראשון למקדש שני, וקדושתו היתה רק בשביל מכוון לשבתך פעלת ה', נשאר קדושתו לע"ל אף לאחר החרבן כמו גליונות אף לאחר שנמחק כתב הס"ת נשאר בקדושתו. מפ"י אדמו"ר הגאון האמיתי ר' מאיר שמחה.

[שם דף מ"ב ע"ב]

ה] **במדבר** (יט, ג) ונתתם אותה כו' והוציא אותה, כל פ' הפרה נכתב בלשון נסתר ונתן והוציא, והי' להם חוקת עולם. אמר לי רבינו הגאון האמיתי כו' רמ"ש מדווינסק משום דפרה נעשה בחוץ לא ככל הקרבנות שנעשים רק בפנים, לכן כתיב לשון נסתר ופ' א"מ כתיב ג"כ לשון נסתר, רק בפסוק כ"ט, כתיב והיתה לכם חוקת עולם, משום דאיירי בשעיר הנעשה בחוץ, ומ"מ כיון דבא מכח שעיר הנעשה בפנים, וגם עליו הי' הגורל, והי' ראוי מתחלה להיות בפנים לכך כתיב והיתה לכם.

[ספר שמחת חיים סימן ל' בהספדו על רבינו זצוק"ל]

ו] **שמעתי מפ"י** איתא (מו"ק כ"ה) כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה האי ספדנא כו' נשים לילות כימים על משים לילות כימים, הכונה, לפי מה דאיתא (במדרש שוחר טוב) כשהיה משה לומד תורה שבכתב היה יודע שהוא יום וכשהיה לומד

תורה שבעל פה היה יודע שהוא לילה. ולפי שרבינא
 סידר הש"ס עם רב אשי (עיין ב"מ פ"ו רב אשי
 ורבינא סוף הוראה) וכל הש"ס זה תורה שבע"פ גרמו
 בתורה שבכתב, לכן מקרי "שם לילות כימים" ר"ל
 ששם תורה שבע"פ שנקראת לילה, להמדרש הנ"ל,
 בהיר כתורה שבכתב הנקראת יום. לכן אמר הספדן
 "גשים לילות כימים על משים לילות כימים". דבר
 זה אמר לי הגאון רמ"ש זצ"ל שאמר זאת על
 הגאון מלבי"ם זצ"ל שכחו היה גדול בזה להראות
 איך תורה שבע"פ מרומז בתורה שבכתב. וכעת נוכל
 לומר דבריו אלו עליו בעצמו, כי גם הוא היה גדול

בזה למצא לילה ביום היינו תורה שבע"פ בתורה
 שבכתב.

[משנה ברורה סימן תקפ"ה ביאור הלכה ד"ה וטוב לתקוע
 בצד ימין]

ז] שמעתי בשם הגאון מהר"ר מאיר שמחה
 הכהן טעם נכון [לתקוע בצד ימין] כי
 בש"ס ר"ה ד' ל"ד ילפי לה לתקיעת שופר מחצוצרות
 המלחמה ובקרא (שופטים ז) אצל מלחמה בגדעון כתיב
 ויחזיקו ביד שמאלם בלפידים וביד ימינם השופרות
 לתקוע וכו'.

04/000/001/000000

סימן נו

[ספר חזון אש דף י"א ע"א]

בשם הרב הג' ר' שמועזן קלונימוס הכהן זצ"ל אכיו
 של רבינו הגאון האמיתי רשכבה"נ ר' מאיר שמחה
 שליט"א אבד"ק דווינסק.

שמות (כ"ג פסוק ד') כתיב כי תפגע שור אויבך או
 חמורו תועה השב תשיבנו לו, ובפסוק ה'
 כתיב כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וכו',
 ולא כתיב חמור אויבך אלא חמור שונאך. כי החילוק
 בין שונא לאויב הוא כך, אם שונא לו מתמול שלשום,
 אבל בכל זאת אינו חפץ לירד לחיו להמיתו, זה נקרא
 שונא. אויב נקרא אם חפץ להמיתו, כי רדף אויב
 נפשי ואויבינו פלילים, אויבי יאמרו רע לי מתי ימות
 ואבד שמו (וחילוק זה איתא גם במבארים). ולפרוק
 אינו צריך אלא לשונא, אבל לא לאויב החפץ להמיתו
 כי אנו חוששין כשיטה עצמו ליקח המשא ישליך
 המשא עליו ויהרגנו, לכן שנה בשמות אצל פריקה
 כתיב שונאך, משא"כ גבי השבת אבידה דליתא לבעליו
 חייב להשיב אף לאויב.

אעפ"י שאין לקט שכחה ופאה מעכבין. הטעם משום
 דכתיב עשיתי, אינם מעכבין אלא דברים שיש בהם
 עשי', משא"כ לקט שכחה ופאה שהוא שב ואל תעשה.
 ועי' פאה (פ"ה מ"ו) או שהוא מסייע את אחד מהם
 ה"ז גוזל את העניים לכן לא מעכבים. ג"ו א"ל הגאון
 רבינו מאיר שמחה הכהן שליט"א משמני' דאביו
 הרב הג' ר' שמשון קלונימוס הכהן זצ"ל.

[שם דף מ"ג ע"א]

נשא ושמו את שמי על בני' ואני אברכם. באור
 הדברים כן, בברכת כהנים איכא חמש עשרה
 תיבות (עי' סנהדרין י') הני ג' ה' ז' כנגד מי, ח"א
 כנגד ברכת כהנים, ושלשה פעמים ה' יש בברכת
 כהנים דל הני ג' ה' פשו להם שנים עשר תיבות והם
 כנגד שנים עשר שבטי ישראל, וזה אמרו ושמו את
 שמי ר"ל השלשה שמות הוי' על בני ישראל היינו
 על שני עשר תיבות שכנגד השבטים ואני אברכם.
 דבר זה אמר לי רבינו הגאון האמיתי רשכב"ג
 רמ"ש שליט"א אב"ר דדווינסק בשם אכיו הרב
 הג' שמשון קלונימוס זצ"ל.

מעשר שני (פ"ה משנה ו') אע"פ שאין מעכבין
 את היודוי. עי' בתוי"ט בשם הרמב"ם

חנה כאשר רבים וכן שלמים בקשו מאתנו להדפיס עם הספר את דברי תולדותיו של מרן הגאון המחבר זצוקללה"ה, ראינו לנכון להקדים בזה את מכתב בנו הגאון הגדול מרן חיים ברלין זצ"ל, שכתב בענין זה לאחד מתלמידיו הגהמ"ח זצוקללה"ה בשנת תרנ"ז.

הגיעני מכתבו בזמנו, ואחר עד עתה מלהשיבו מטרדותיי בענינים שונים שהוכרחתי להשיב לשואלי דבר ה' זו הלכה, ובעיקר הענין, האמת אגיד למעלתו, כי לא נתפעלתי כל מאומה מהקנאה אשר קנאו רבים לכבוד מר אבא עט"ר הגאון מאוה"ג זצלה"ה, מאשר עוד לא נכתבו תולדותיו בספר במחברת מיוחדת כנוהג שבועלם בזמן הזה, וכשאני לעצמי הנני רחוק מקנאה זו, יען כי ידעתי היטב את רוחו הקדוש והטהור, אשר בתוך כל מנהגי הזמן אשר היו משחק לו וכלא נחשבו בעיניו, היו גם המנהגים הללו שנתחדשו בימיו לכתוב תולדות אדם גדול על ספר, ולצייר תמונתו עלי גליון מחוקה בששר, ואנכי הנני מעיד בעדות נאמנה, שהגאון ר' עקיבא איגר ז"ל מרום וקדוש היה בעיני מר אבי הגאון ז"ל עד למאוד, ובכל עת שהזכירו היה מירתע כולא גופי' מגודל קדושת תורתו וצדקתו, וספר תשובותיו לא פסק מעל שלחנו, ומרגלא היה בפומיה שכל המעיין בספר תשובות רע"א ז"ל בעין חודרת לא רק גדולות ונפלאות ימצא שמה מעמק עיונו וחריצת שכלו הבהיר, כי אם גם יראת ה' טהורה וענוה יתרה ימצא בכל שורה ושורה, ואין לך ספר מוסר גדול ימנו, כה היו דבריו תמיד, ותיבה ממש אחת מלשון רע"א ז"ל היה מכריע בעיניו כמה וכמה דפין מפלפולי ספרים אחרים, ודעת רע"א ז"ל בהוראה להלכה אם להקל או להחמיר היה מכריע אצלו דעות כמה פוסקים, קצרו של דבר כי למלאך ה"צ היה נחשב בעיניו, ואחרי כל זה באזני שמעתי מפיו הקדוש, בעת שהגיע לעיניו תולדות רע"א ז"ל שיצא לאור בראשונה בספר הגהות רע"א על יו"ד שנדפס בברלין בשנת תרכ"ב, לא רצה להביט עליו אף במעוף קל, ואמר שכל זה בכלל האמור בירושלמי אין עושין נפשות לצדיקים שדבריהם הן זכרונם, ומה מני יהלוך לדעת יום הולדתו או יום פטירתו, או תואר פרצוף תמונתו אם כה היה או כה, והעיקר לשום עין ולב על דברי תורתו, ואמר שכל הענינים האלה הם מתחבולות השטן, עפ"י מש"כ רבינו הגר"א זצ"ל בביאורו לספר משלי, שהשטן מוסר נפשו על בטול תורה, יותר מעל כל שארי עבירות שבתורה, והוא שהצליח לו בדורנו זה להמציא דרכים לבטל גם רבנים גדולי תורה ויראה משקידת תורתם, באשר אנשים כאלה הלא לא יומשכו אחרי ספרי חצונים בדברים בטלים, והתחכם למצוא דרכים גם למענם להכשילם בביטול תורה באופנים שיקחו את לבבם, וזו אחת מן הדרכים האלה לשום לב לסיפורי תולדות גדולי ישראל, כל זה שמעתי מפיו הקדוש, ומעתי הנני אומר כמו שאמר רב חסדא במו"ק דף כ"ה א', מילתא דבחייה לא ס"ל השתא ליקום ליעבד ליה, על כן איני בהול כל כך לקנאה זו, ואף אני אומר על מר אבי הגאון ז"ל, כמו שאמר הוא על הגרע"א ז"ל, שרובי תורתו וצדקתו בספריו הקדושים העמק שאלה והעמק דבר, וגודל שקידתו הנודעת בכל העולם כולו בהפלגה יתרה אשר לא נשמע כמוה, ויגיעותיו הגדולות והעצומות בהרבצת תורה בישיבתו הקדושה כחמשים שנה, ואשר העמיד תלמידים למאות ולאלפים בכל קצוי ארץ, כל אלה הן הן תולדותיו וזכרונותיו, וזכר צדיק לברכה.

ואספרה אל חוק, מה שהגיד לי מר אבי הגאון ז"ל כיומים לפני עלותו למרום, אחרי הרגישו בנפשו כי אראלים ינצחו את המצוקים, קרא לי ואמר לי בזה הלשון, נמצאו רבים מהגדולים

שצוו שלא להספידם, ושלא להרבות בשבחם. אך אתה בני ידעת דרכי מעולם, לאחוז דרכי חז"ל ומזקנים נתבונן, ומצאנו בגמרא שהאמוראים הקפידו על ההספד, ורב אמר אחים לי בהספדאי, ורב אשי שאל הוא יומא מאי אמרת, הרי שהחזיקו ענין ההספד איזה תועלת לנפש, ולמה זה נתחכם אנחנו יותר מהם, אך את זה אגיד לך בני שידעתיך לנאה דורש, ובלי ספק תשתדל לכבדני בכל מה שבכחך ולהרבות בהספדים, **תדע בני שמוזה שבמשך שעות ההספד תבחר ללמוד איזה דפין גמרא, יהא לי מזה קורת רוח בעולם העליון, הרבה יותר ממה שתבלה זמן השעות ההם על מצות ההספד, על כן מוטב שלא תרבה בהספדים, רק לקצר בהם כפי ההכרח. ומעתה ידין כבודו בעצמו אם אעשה בזה קורת רוח לנשמתו הטהורה, בהיותו עומד ומשמש במרום, משולל מכל קנאת כבוד המדומה, בהיותי מבלה שעות הרבה על ענין כזה שלא היה נחשב אצלו למאומה.**

וידעתי שגם ימבלעדי ימצא לו מעלתו דרכים ומסלות להוציא מגמתו לאור, על ידי המון רבבות אלפי תלמידיו הנפוצים בעולם, ועניינו יחוסו אחרי אבותיו הגאונים נ"ע, וזמני הופיעו בעולם וכדומה להם, הלא אתו בוילנא אחיו דודי הרב ר' חיים ברלין שי' [ז"ל], ואולי נתעלמו ממנו איזה ידיעות, בזה ישאלני גא מעלתו ביחוד את אשר יחסר לו, ואודיעו אשר ידעתי, אך להפסיק ממשנתי או מעבודתי בצרכי צבור ולבלות זמן על זה, ידעתי כי לא אקיים בזה מצות מכבדו במותו, בשגם אם אולי יש בזה איזה מצוה, הרי היא מצוה שאפשר לה להעשות על ידי אחרים זולתי, ולא על ידי, כאמור למעלה: